

isf

INSPEKTIONEN FÖR
SOCIALFÖRSÄKRINGEN

Rapport 2012:4

Ett jämställt uttag?

Reformer inom
föräldraförsäkringen

isf

Rapport 2012:4

Ett jämställt uttag?
Reformer inom
föräldraförsäkringen

En rapport från Inspektionen för socialförsäkringen

Stockholm 2012

Rapporten kan beställas från Inspektionen för socialförsäkringen.

Beställningsadress:

Inspektionen för socialförsäkringen

Box 202

101 24 Stockholm

Telefon: 08-58 00 15 00

E-post: registrator@inspsf.se

Rapporten kan laddas ner från

www.inspsf.se

© Inspektionen för socialförsäkringen

Tryckt av E-print

Stockholm 2012

Innehåll

Generaldirektörens förord	5
Sammanfattning	7
Summary	11
1 Inledning	15
2 Föräldraförsäkringen	19
2.1 Dagens regler	19
2.2 Reformen i föräldrapenningen	20
2.3 Uttag av föräldrapenning	22
3 Data och metod	25
4 Resultat.....	29
4.1 Resultat för samtliga	29
4.2 Vilka föräldrar påverkas av reformerna?	32
4.2.1 Den första reserverade månaden.....	33
4.2.2 Den andra reserverade månaden.....	40
4.2.3 Jämställdhetsbonusen	47
5 Diskussion.....	55
Referenser	59
Bilaga A-D	61
Bilaga A Variabler	63
Bilaga B Andel i delgrupper	67
Bilaga C Statistiska modeller	73
Bilaga D Resultat	75

Generaldirektörens förord

Inspektionen för socialförsäkringen (ISF) har till uppgift att genom systemtillsyn och effektivitetsgranskning värna rättssäkerheten och effektiviteten inom socialförsäkringsområdet. Med systemtillsyn avses granskning av om regelverket tillämpas korrekt och enhetligt. Med effektivitetsgranskning avses granskning av om en verksamhet fungerar effektivt med utgångspunkt i det statliga åtagandet.

Sedan föräldrapenningen infördes 1974 har flera reformer genomförts för att uppnå en jämnare fördelning av uttaget mellan kvinnor och män. År 1995 reserverades en månad i föräldrapenningen till vardera föräldern. Denna följdes av ytterligare en månad 2002, då också föräldrapenningen förlängdes med en månad. År 2008 infördes en jämställdhetsbonus, som ger skattelättnader till föräldrar där båda använder fler föräldrapenningdagar än de två reserverade månaderna. Bonusen blir högre ju jämnare uttaget är.

I rapporten visas att den första reserverade månaden ledde till att mammors uttag av föräldrapenning minskade, medan pappornas uttag ökade. De grupper som ökade sitt uttag mest var de där relativt få pappor använt föräldrapenningen före reformen. Pappor med låg inkomst, förgymnasial utbildning och pappor födda utomlands använde föräldrapenning i lägre utsträckning än andra innan den första reserverade månaden infördes. Den andra reserverade månaden hade också en tydlig utjämnande effekt på fördelningen mellan könen.

I motsats till detta visar analysen inte några positiva signifikanta effekter på uttaget av föräldrapenning 24 månader efter införandet av jämställdhetsbonusen vare sig för mammor eller för pappor. Detta behöver dock inte innebära att en ekonomisk stimulans i sig är fel. Den uteblivna effekten kan också hänga samman med att bonusen trots informationsinsatsen har varit relativt okänd bland blivande föräldrar och att utbetalningen skett i efterhand med viss fördröjning. Ett förenklat förfarande har införts, och kunskapen om bonusen sprids

successivt. Det finns alltså anledning att följa utvecklingen under ytterligare något år innan definitiva slutsatser dras om bonusens effekter.

Rapporten har skrivits av Mats Johansson (projektledare) och Ann-Zofie Duvander.

Stockholm i mars 2012

Per Molander

Sammanfattning

Sedan föräldrapenningen infördes 1974 har frågan om fördelningen av uttaget mellan kvinnor och män diskuterats. I denna rapport analyseras effekterna av tre reformer vars mål har varit att främja ett jämställt uttag av föräldrapenningen, men som haft helt eller delvis olika strategier för att uppnå detta mål. År 1995 reserverades en månad i föräldrapenningen till vardera föräldern. Månaden kunde inte överlåtas till den andra föräldern, och föräldrarna miste rätten till dessa föräldrapenningdagar om de inte nyttjades av den förälder månaden var reserverad för. Den första reserverade månaden följdes av ytterligare en månad 2002, då också föräldrapenningen förlängdes med en månad. År 2008 infördes en jämställdhetsbonus, vilken ger skattelättnader till föräldrar där båda använder fler föräldrapenningdagar än de två reserverade månaderna (och som uppfyller vissa andra kriterier).¹ Bonusen blir högre ju jämnare föräldrarna delar på föräldrapenningen.

Analysen av de tre reformerna visar att effekten av den första reserverade månaden är större än de två andra reformerna, och att den andra reserverade månaden har större inverkan än jämställdhetsbonusen. Det är dock inte möjligt att dra slutsatsen att den första reserverade månaden med nödvändighet bidrar till måloppfyllelsen i högre utsträckning än de andra två reformerna, åtminstone inte den andra reserverade månaden, eftersom den införs under andra förutsättningar.

Resultaten visar att den första reserverade månaden påverkade både hur mammor och pappor använde föräldrapenningen. Mammors uttag av föräldrapenning minskade med 26 dagar, medan pappors uttag ökade med 10 dagar under de första två åren. En anledning till att pappornas uttag inte ökade lika mycket som mammornas uttag minsk-

¹ Dessa regler ändrades den 1 januari 2012. Se mer i avsnitt 2.2. Under den period som analyseras i rapporten gällde dock de regler som står i texten.

ade är att papporna i större utsträckning använder föräldrapenning senare i barnens liv. Mammornas minskade uttag av föräldrapenning kompensterades också till viss del av att de började använda fler lägstanivåddagar (det vill säga de 90 dagar i föräldrapenningen där ersättningen inte baseras på den sjukpenninggrundande inkomsten).

Andelen pappor som använde föräldrapenning ökade från 44 till 77 procent, medan andelen mammor som använde föräldrapenning var oförändrad. Pappornas benägenhet att använda föräldrapenning i omkring en månad ökade kraftigt i och med reformen, medan benägenheten att använda längre ledighet än en månad var opåverkad.

De grupper som ökade sitt uttag mest var de där relativt få pappor använt föräldrapenningen innan reformen. I och med detta utjämnades uttaget av föräldrapenning mellan olika grupper av pappor, främst när papporna delades in efter inkomst, utbildning och födelse-land. Pappor med låg inkomst, förgymnasial utbildning och pappor födda utomlands använde föräldrapenning i lägre utsträckning än andra innan den första reserverade månaden infördes. Samma mönster återfanns även efter reformen, men skillnaderna hade minskat gentemot andra grupper.

Den andra reserverade månaden hade också en tydlig effekt. Pappornas uttag ökade från 41 till 47 föräldrapenningddagar och mammornas uttag från 271 till 278 dagar. Att uttaget ökade för båda föräldrarna beror på att föräldrapenningen förlängdes med 30 dagar samtidigt som den andra reserverade månaden infördes.

Resultaten visar att andelen pappor som använde upp till två månader föräldrapenning ökade, medan längre ledighet inte påverkades lika mycket. De grupper som ökade uttaget av föräldrapenning mest i samband med reformen var de som använde ungefär lika mycket som det genomsnittliga uttaget. I de fall någon av föräldrarna stod utanför arbetsmarknaden, var född utomlands, hade låg inkomst och/eller låg utbildning ökade inte pappors uttag av föräldrapenning. Sammantaget ledde reformen till att den relativa skillnaden mellan kvinnor och mäns uttag av föräldrapenning minskade något. Reformen ledde inte till att uttaget av föräldrapenning jämnades ut mellan grupper av män på det sätt den första reserverade månaden gjorde.

Analysen visar inte några positiva signifikanta effekter på uttaget av föräldrapenning 24 månader efter införandet av jämställdhetsbonusen, varken för mammor eller för pappor.

I rapporten analyseras effekterna av de tre reformerna 24 månader efter införandet av respektive reform. Föräldrapenning kan användas tills barnet är åtta år eller avslutat sitt första skolår, men den största delen av föräldrapenningen används innan barnet fyllt två år.

Rapporten fokuserar på kortsiktiga effekter i den meningen att analysen begränsas till de första föräldrarna att möta de nya reformerna. Detta utesluter inte möjligheten av andra, mer gradvisa effekter av reformerna. Sådana effekter är svårare att analysera, och resultaten i denna studie indikerar sannolikt den generella riktningen och nivån av olika reformers påverkan på hur föräldrapenningen används.

Uttaget av föräldrapenning har också förändrats mellan reformerna. Pappornas uttag av föräldrapenning på sjukpenningnivå under barnets två första år har ökat, medan mammornas uttag har minskat något. Omkring en fjärdedel av papporna har inte använt några föräldrapenningdagar alls de första 24 månaderna, en andel som varit konstant sedan den första reserverade månaden infördes. Samtidigt har andelen pappor som använder längre perioder ökat. Till exempel har andelen pappor som använder mer än tre månader ökat från 10 procent vid införandet av den första reserverade månaden till 23 procent för pappor vars barn föddes runt införandet av jämställdhetsbonusen. Pappornas uttag kan därför sägas ha blivit mer polariserat under perioden.

Utvecklingen har hittills gått mot att pappor tar ut en större andel av föräldrapenningdagarna. Denna ökning har många orsaker, men analysen visar att de reserverade månaderna bidragit till utvecklingen. Om målsättningen är att åstadkomma ett mer jämställt uttag av föräldrapenningen är fler reserverade dagar det sätt vi idag känner till som har störst påverkan på uttaget av föräldrapenning.

Summary

Since the introduction of parental leave in 1974, which replaced the maternity allowance, a more gender equal division of leave has been aimed for. To this end, a number of strategies have been applied, and several major reforms have been introduced. In 1995 one month was reserved for each parent, implying that the month was forfeited if not used by that parent. The reservation of one month was followed by a second month in 2002, at the same time as the total length of leave was extended by one month. In 2008, a gender equality bonus was introduced, where tax credits were given to parents who shared the leave equally. The bonus is higher where sharing is more equal. This study investigates the effects of these reforms on parental leave use; comparing parents with children born just before and just after the reforms were introduced. The study focuses on the use of fathers' parental leave and specifically considers how different groups of fathers reacted to the reforms.

Fathers' and mothers' leave use are investigated for the first 24 months after the introduction of each reform. Although parental leave can be used until the child is eight years old, and fathers often use a larger proportion of leave later in the child's life, the vast majority of parental leave days are used before the child is 24 months old.

Results demonstrate that the first reserved month has the greatest effect on both mother and father. Mothers' use of parental leave decreased by 26 days whereas fathers' leave increased by ten days during the first 24 months of a child's life. The reason that fathers' leave days did not increase as much as mothers' days decreased is probably that fathers to a greater extent take their leave later in their children's life. The proportion of fathers using any leave at all increased from 44 to 77 per cent. Fathers' use of one month's leave increased considerably, but longer leaves were unaffected by the reform.

Fathers with low income, lower secondary education and fathers born abroad used parental leave to a lesser extent than others before the first reserved month was introduced. It was these groups of fathers who increased their use most meaning that the differences compared to other groups were smaller after the reform. It may be concluded that variation in fathers' leave decreased due to the reform and a norm of one month fathers' leave seems to have occurred.

The second reserved month has a clear, but more moderate, effect as it increased fathers' leave days from 41 to 47, and mothers' leave days from 271 to 278. Leave was extended by 30 days at the same time, to be used by either parent. Here we find that the dominant pattern is that fathers' use of around two months increased, but there was no increase in longer leaves.

Fathers who increased their use of parental leave most due to the second reserved month were those who had an average uptake before the reform. Fathers with middle-high income, secondary education and those who were born in Sweden increased their leave use after the second reserved month. However, fathers who did not work, had low income, low education or were foreign-born did not significantly increase their use of parental leave. Overall, the reform slightly decreased the relative difference in parental leave use between women and men. However, the introduction of the second reserved month did not level out differences in use of parental leave between various groups of fathers as the first reserved month did.

The analysis does not reveal any significant effect of the introduction of the gender equality bonus on parental leave use, for either mothers or fathers. This absence may be the result of a complicated system, lag in tax credit and/or less attention in the media and public debate. In addition other factors influencing the leave division between mothers and fathers may dominate the pattern and a bonus at the economic level of the present one may be too marginal to have any influence. Reasonable conclusions are therefore that reforms need to be intuitively easy to grasp in order to have an effect, as well as substantial in size.

There were also changes in the use of parental leave between the reforms. Fathers' use of parental leave during the child's first 24 months increased, while mothers' use decreased. Approximately one in four of all fathers did not use a single day of parental leave during

the first 24 months, a relatively stable proportion since the introduction of the first reserved month. At the same time, the proportion of fathers using longer periods of parental leave increased substantially. For example, the proportion of fathers using more than 90 days of parental leave increased from 10 per cent at the introduction of the first reserved month, to 23 per cent at the introduction of the gender equality bonus. There thus seems to be a polarisation in fathers' use of parental leave during the period studied.

The results indicate that reforms encouraging a gender-equal division of parental leave seem to have greatest impact when first introduced, but that it is difficult to achieve the same effect when they are repeated. It is therefore likely that additional reserved months would have an impact on fathers' use of parental leave, but not of the same magnitude as the reserved months already in place.

Perhaps the most important effect of the first reserved month was that the vast majority of all fathers began to use parental leave days. This probably contributed to a developing norm where fathers participate more in childcare earlier in a child's life. The second reserved month also worked this way, as more fathers began to use longer periods of parental leave. The two reserved months thus had a broader significance for the perception of shared responsibility for children than a simple percentage breakdown of parental leave days shows.

It should be pointed out that the study focuses on short-term effects and does not rule out effects that appear later in a child's life. It also focuses on short-term effects in the sense that only the first parents affected by the reforms are analysed, and therefore the study miss gradual changes in behaviour initiated by the reforms. Nevertheless, the results of this study do tell us something about how different reforms operate and affect patterns of parental leave use.

Overall, the results indicate that reserved days had more impact on the use of parental leave compared to a gender equality bonus of the kind introduced in Sweden 2008.

1 Inledning

I Sverige finns sedan länge en ambitiös familjepolitik med stöd till barn och familjer. De familjepolitiska målen har varierat, men det grundläggande syftet har hela tiden varit att politiken ska främja goda ekonomiska levnadsvillkor för alla familjer och underlätta kombinationen av arbete och barn för både kvinnor och män. Möjligheten att kunna kombinera arbete och familj har också varit sammanflätat med mål om en jämn fördelning av hushållsarbete och om allas lika möjlighet på arbetsmarknaden.

Föräldraförsäkringen infördes 1974 och ersatte den tidigare moderskapspenningen. Pappor fick då föräldrapenning på samma villkor som mammor. Trots detta använder mammorna den absolut största delen av föräldrapenningen.

Flera reformer har genomförts för att uppnå ett mer jämställt uttag av dagar i föräldrapenningen. År 1995 infördes en reserverad månad för vardera föräldern, som inte kan överlåtas till den andra föräldern. Denna följdes av ytterligare en reserverad månad år 2002. År 2008 infördes en jämställdhetsbonus som, under vissa förutsättningar, ger skattelättnader till föräldrar där båda använt fler föräldrapenningdagar än sina reserverade månader. Bonusen blir högre ju mer jämnt föräldrarna delar uttaget av föräldrapenning.²

Motiven bakom reformerna kan sägas vara desamma, även om argumenten som betonas varierar. Målen brukar beskrivas som mer jämställd fördelning av hushållsarbetet (inklusive barnomsorg) och en stärkt ställning för kvinnor på arbetsmarknaden. På senare tid har även barns rätt till båda föräldrarna betonats.

² Även det höjda taket i föräldrapenningen från 7,5 till 10 prisbasbelopp motiverades delvis av jämställdhetsskäl. Eventuella effekter av denna reform analyseras i en kommande rapport från ISF.

Det finns även skillnader i hur dessa reformer infördes och vilken grupp av föräldrar de riktar sig till. Dessutom bör man hålla i minnet att även om reformerna syftar till samma mål, är de en del av politiska kompromisser där andra mål också beaktas, till exempel föräldrarnas deltagande på arbetsmarknaden, minimiinkomst för familjer, barnens välfärd (tolkat på olika sätt) samt föräldrarnas möjlighet till valfrihet i hur de väljer att ordna barnomsorgen. Dessa mål går ibland i linje med, men står ibland i konflikt med målet om ett jämställt uttag av föräldrapenningen.

I denna rapport undersöks de tre reformernas påverkan på uttaget av föräldrapenningen med avsikt att bidra med kunskap om konsekvenserna av reformer i föräldrapenningen. Eftersom reformerna kan ha olika effekt för olika grupper av föräldrar analyseras inte bara effekten för samtliga föräldrar, utan även för delgrupper. Exempelvis är det troligt att den första reserverade månaden påverkade de som tidigare använde mindre än 30 föräldrapenningdagar, eftersom det bara är dessa som berörs av reformen. Jämställdhetsbonusen betalas bara ut till familjer där den förälder som inte är föräldraledig när bonusdagarna uppstår förvärvsarbetar eller studerar och torde därför inte påverka föräldrar som står utanför arbetsmarknaden eller studerar. I rapporten redovisas resultat för föräldrar uppdelade efter inkomstnivå, utbildningsnivå, sektor och födelse land. Demografiska bakgrundsvariabler såsom föräldrarnas ålder, boenderegion, barnets kön och födelseordning beaktas också.

Tidigare analyser har visat att det finns skillnader i uttaget av föräldrapenning mellan olika grupper av föräldrar. Både mammans och pappans inkomst har visats samvariera positivt med pappans uttag, åtminstone upp till ersättningstaket (Sundström och Duvander 2002). Även utbildningsnivån samvarierar positivt med pappans uttag av föräldrapenning (Riksförsäkringsverket 2002), och pappor i statlig och kommunal sektor använder mer föräldrapenning än de i privat sektor (Bygren och Duvander 2006). Det är därför intressant att undersöka hur dessa delgrupper påverkas av reformerna, dels för att få en uppfattning om hur stabila skillnader mellan grupper är över tid, dels för att utröna hur olika typer av hushåll påverkas av reformerna.

Eftersom föräldrar i normalfallet kan använda föräldrapenningen tills barnet är åtta år gammalt eller avslutar sitt första skolår, är det ännu inte möjligt att genomföra en fullständig utvärdering av alla tre reformerna. Men eftersom en majoritet av föräldrapenningdagarna på sjukpenningnivå används under de första 24 månaderna (i denna rapport

mellan 75 och 95 procent av dagarna beroende på när urvalen är dragna), är det möjligt att ge en bild av reformernas effekt redan efter 24 månader. Ekberg m fl. (2005) visar också att föräldrarnas användning av föräldrapenning när barnet är äldre än två år avser kortare perioder och i stor utsträckning sommar- och helgdagar. Dessa uttag kan därför anses ha en något annan betydelse än uttagen de första två åren, inte minst då en förälder oftare har ensamt ansvar för barnet under de längre perioder av ledighet i början av barnets liv.

Även om det finns tidigare studier som undersökt effekten av de tre reformerna är detta den första rapport som systematiskt jämför effekten av reformerna med samma metod och urvalsprinciper, och med fullständiga uppgifter om samtliga föräldrar. Det är också hittills den första studie som undersöker reformernas effekt för delgrupper av föräldrar.

I nästa kapitel ges en beskrivning av föräldraförsäkringen och de reformer som utvärderas i rapporten. I kapitel 3 presenteras data och metod. I efterföljande kapitel redovisas resultaten av utvärderingen. Rapporten avslutas med en slutdiskussion i kapitel 5.

2 Föräldraförsäkringen

Syftet med föräldrapenningen är att båda föräldrarna ska ha möjlighet att kombinera föräldraskap med arbete eller studier (Försäkringskassan 2011a). Detta sker främst genom att förbättra möjligheten för båda föräldrarna att behålla kontakten med arbetslivet samtidigt som de ska kunna ta hand om barnen medan barnen är små. Detta mål har i stort sett varit oförändrat sedan försäkringen infördes 1974 även om betoningen av olika argument förändrats över tid. Under 1970-talet framhölls att familjepolitiken underlättade kvinnors möjlighet att lönearbeta, både genom föräldrapenning och genom ersättning vid vård av sjukt barn. Senare lades tonvikten vid att män bör ta större del av ansvaret för barn och hushåll. Detta ledde bland annat till att de reserverade månaderna i föräldraförsäkringen infördes för både kvinnor och män. Den nuvarande regeringen betonar vikten av familjens valmöjligheter, vilket ligger bakom införandet av jämställdhetsbonusen. Ett större fokus på barns rätt till båda sina föräldrar har också utvecklats över tid.

2.1 Dagens regler

Föräldrar kan få föräldrapenning med anledning av barns födelse eller adoption under sammanlagt 480 dagar per barn. För 390 av dagarna är ersättningen relaterad till föräldrarnas sjukpenninggrundande inkomst (så kallade sjukpenningnivådagar). För föräldrar med låga eller inga förvärvsinkomster finns en grundnivå på 180 kronor per dag. De resterande 90 dagarna är ersättningen satt till 180 kronor för alla oavsett förvärvsinkomst (så kallade lägstanivådagar, vilka tidigare kallades garantidagar).

Om föräldrarna har gemensam vårdnad om barnet har var och en rätt till hälften av det totala antalet föräldrapenningdagar. En förälder kan

avstå föräldrapenningdagar till den andra föräldern med undantag av 60 dagar på sjukpenningnivå, som är reserverade för vardera föräldern.

Ersättningen kan tas ut som hel, tre fjärdedels, halv, en fjärdedels eller en åttondels dag. Föräldrapenningen kan som regel tas ut tills barnet fyllt åtta år eller avslutat sitt första skolår. Ersättningen från Försäkringskassan uppgår till 77,6 procent av den sjukpenninggrundande inkomsten.³ Den högsta möjliga ersättningen baseras på en årsinkomst på tio prisbasbelopp, vilket år 2012 motsvarar 935 kronor per dag. För många föräldrar kompletteras ersättningen från Försäkringskassan med ersättning från arbetsgivaren enligt kollektivavtal

Jämställdhetsbonusen är en skattelättnad som krediteras föräldrarnas skattekonto året efter föräldraledigheten används. För att tillgodogöra sig bonusen måste båda föräldrarna använda mer än de två reserverade månaderna. För varje dag som föräldrarna delar på föräldrapenningen på sjukpenningnivå efter dessa månader får de en skattelättnad motsvarande halva dagsinkomsten för den förälder som arbetar, men högst 100 kronor per dag.

Enligt föräldraledighetslagen har föräldrar rätt att vara lediga från arbetet för vård av barn fram till dess barnet är 18 månader, oavsett om föräldern nyttjar föräldrapenning eller ej. Därefter har föräldrarna rätt till ledighet då föräldrapenning används. Dessutom har föräldern rätt att förkorta normalarbetstiden med upp till en fjärdedel tills barnet fyller åtta år.

2.2 Reformen i föräldrapenningen

I detta avsnitt beskrivs de tre reformer vars effekter analyseras i denna rapport.

I januari 1995 infördes en reserverad månad i föräldraförsäkringen, vilket innebar att 30 dagar på sjukpenningnivå reserverades till vardera föräldern, om föräldrarna hade gemensam vårdnad om barnet. Denna månad kan inte avstås till den andra föräldern.

Den reserverade månaden infördes under stor uppmärksamhet, och föregicks av en omfattande offentlig diskussion (Klinth 2002, Cedstrand 2011). Samtidigt som den reserverade månaden infördes

³ 80 procent av 97 procent av den sjukpenninggrundande inkomsten.

individualiserades även föräldrapenningen, vilket innebar att hälften av dagarna tillföll vardera föräldern. För att en förälder ska kunna använda mer än hälften av dagarna behöver den andra föräldern godkänna detta genom underskrift.

Den 1 juli 1994, ett halvår innan den reserverade månaden infördes, togs de tre så kallade garantimånaderna (med ersättning om 60 kronor per dag för alla föräldrar) bort och ett vårdnadsbidrag infördes. Efter regeringsskiftet ett halvår senare togs dock vårdnadsbidraget bort och garantimånaderna återinfördes.

Den andra reserverade månaden infördes i januari 2002, men uppmärksammades betydligt mindre än den första reserverade månaden. Motståndet mot reformen var heller inte lika stort, eftersom föräldrapenningen samtidigt förlängdes med en månad. Detta innebar att det maximala antalet föräldrapenningdagar en förälder kunde nyttja inte minskade.

I de flesta barnfamiljer är pappans förvärvsinkomst högre än mammas. Jämställdhetsbonusen infördes för att öka de ekonomiska incitamenten att dela föräldrapenningen jämställt. Föräldrar med barn födda från och med den 1 juli 2008 kan vara berättigade till en jämställdhetsbonus vid uttaget av föräldrapenning. Den förälder som tagit ut flest dagar med föräldrapenning, ackumulerat sedan barnets födelse, är berättigad till jämställdhetsbonus, under förutsättning att personen arbetar eller studerar när den andra föräldern tar ut föräldrapenning.

Jämställdhetsbonusen kan betalas ut för föräldrapenningdagar på sjukpenningnivå. Från dessa 390 dagar är de dagar som är reserverade för respektive förälder (60 för vardera föräldern) borträknade. Sammanlagt kan alltså 270 dagar ge rätt till bonus. Föräldrar får maximal bonus, om de tar ut 135 av dessa dagar var. Nivån på jämställdhetsbonusen är halva dagsinkomsten för den förälder som är berättigad till jämställdhetsbonus, men högst 100 kronor per dag. Maximal bonus är 13 500 kronor för ett barn.

Försäkringskassan skickar i början av februari ut information till de föräldrar som kan vara berättigade till jämställdhetsbonus baserat på hur föräldrarna fördelat föräldrapenningdagarna mellan sig. För att kunna ta del av jämställdhetsbonusen måste föräldrarna ansöka om bonus samt skicka in lönebesked eller besked om utbetalning av studiemedel till Försäkringskassan senast den 1 mars året efter det att bonusdagarna utfallit. Jämställdhetsbonusen betalas således inte ut

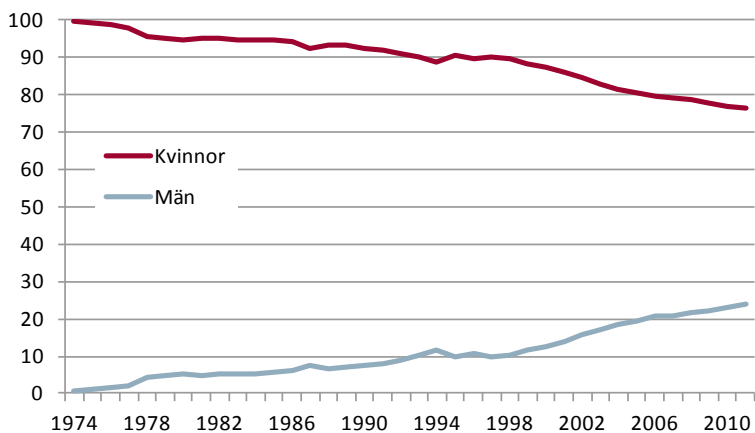
som ett bidrag. I stället krediteras skattekontot för de föräldrar som beviljats jämställdhetsbonus i samband med slutskattebeskedet.

Riksdagen har beslutat om förändringar i jämställdhetsbonusen. Förändringen innebär att reglerna förenklas, främst genom att föräldrarna inte behöver ansöka om jämställdhetsbonus, och att kraven om studier eller förvärvsarbete för den icke föräldraledige föräldern försvinner. Bonusen betalas ut med 50 kronor per dag till vardera föräldern. Dessa förändringar trädde i kraft den 1 januari 2012.

2.3 Uttag av föräldrapenning

Under de åtta år föräldrapenningen kan tas ut används den av praktiskt taget alla mammor och av omkring nio av tio pappor (Försäkringskassan 2011b). Reglerna för uttaget av föräldrapenning är flexibelt, vilket ofta utnyttjas av föräldrarna, till exempel genom att förlägga delar av ledigheten i anslutning till semestern eller minskad arbetstid under barnets förskoleår. Dessutom kan tjänstledigheten förlängas genom att vara ledig för att vårda barnet utan att använda föräldrapenning, en strategi som används särskilt av mammor (Riksförsäkringsverket 2004). En anledning till att mammor oftare än pappor förlänger ledigheten är att de använder föräldraledighet först och att den sjukpenninggrundande inkomsten är skyddad under barnets första år.

Figur 1. Kvinnors och mäns andel av använda föräldrapenning-dagar 1974-2011

Källa: Försäkringskassan

När föräldraledighet infördes 1974, använde män 0,5 procent av alla dagar. Sedan dess har männens andel ökat och andelen uppgick år 2011 till 23,7 procent. Utvecklingen kan beskrivas som långsam fram till slutet av 1990-talet och därefter något snabbare (se diagram 1).

Även om andelen pappor som inte använt föräldrapenning när barnet fyllt åtta år varit stabilt kring en tiondel sedan 1995, har andelen som använder föräldrapenning relativt jämförbart ökat. Försäkringskassan använder ett mått där en fördelning av dagarna så att vardera föräldern tagit ut mellan 40 och 60 procent av de använda dagarna när barnet fyllt fyra år anses som ett jämförbart uttag. Denna andel ökar och ligger kring åtta procent för barn födda år 2004 (Försäkringskassan 2011a).

Tidigare studier visar på en ökning av pappornas uttag av föräldrapenning efter införandet av de reserverade månaderna (Ekberg m fl., 2005, Eriksson, 2005, Försäkringskassan 2011b). Resultaten i en rapport från Försäkringskassan (2010b) och en arbetsrapport från Inspektionen för socialförsäkringen (2010) visar inte på några effekter på pappornas uttag av föräldrapenning av jämställdhetsbonusen.

3 Data och metod

I detta kapitel beskrivs data och metod som används för att få fram resultaten i rapporten och vänder sig främst till dem som är intresserade av metodfrågor. Att läsa kapitlet ger en fördjupad förståelse av resultaten, men det är möjligt att gå direkt till resultaten i kapitel 4 utan att förståelsen går förlorad.⁴

Syftet med rapporten är att undersöka i vilken utsträckning tre reformer påverkat föräldrarnas uttag av föräldrapenning. För att genomföra detta utnyttjas det faktum att samtliga tre reformer infördes för barn födda efter ett visst datum. Den första reserverade månaden gäller för barn födda från och med 1 januari 1995, den andra reserverade månaden för barn födda från och med 1 januari 2002, och jämställdhetsbonusen för barn födda från och med 1 juli 2008. Detta innebär att reglerna som reglerar uttaget av föräldrapenning inte är desamma för barn födda med bara några dagars mellanrum, vilket gör de tre reformerna till exempel på naturliga experiment (Rosenzweig och Wolpin 2000).

Föräldrar med barn födda vid samma tidpunkt ett år före införandet av var och en av reformerna är också inkluderade i den statistiska analysen. Detta görs dels för att kontrollera för potentiella säsongsvariationer i uttaget av föräldrapenning – eftersom uttaget av föräldrapenning varierar över året - dels för att kontrollera för eventuella andra, icke observerbara, skillnader mellan föräldrar med barn födda olika månader. I litteraturen brukar detta benämnas som en difference-in-difference analys (Angrist och Krueger 2000).

Den grupp av föräldrar som får barn upp till två veckor före någon av de tre reformerna kallas i rapporten för föregrupp, och den grupp av föräldrar som får barn upp till två veckor efter reformen benämns

⁴ En mer utförlig beskrivning av metoderna finns i Inspektionen för socialförsäkringen (2010).

eftergrupp.⁵ I bilaga B redovisas före- och eftergruppernas sammansättning, där de är uppdelade efter föräldrarnas ålder, utbildningsnivå, födelse-land, region, pensionsgrundande inkomst och barnets födelse-ordning. Som framgår av tabell A1.1 är före- och eftergrupperna mycket lika varandra vad gäller dessa egenskaper.

I rapporten används registerdata från Försäkringskassans datalager STORE och databasen MiDaS. I dessa finns detaljerade uppgifter om allt uttag av föräldrapenning i Sverige från år 1993 och framåt, bland annat för vilka perioder föräldrapenning tagits ut, antalet nettodagar och med vilket belopp som Försäkringskassan utbetalat föräldrapenning. I databaserna finns också bakgrundsinformation om till exempel kön, födelseår, födelseort, bostadsort, pensionsgrundande inkomst, utbildningsnivå och födelse-land.

I urvalet ingår samtliga föräldrar med barn födda upp till två veckor före och upp till två veckor efter varje reform. Föräldrapenning nyttjas nästan uteslutande av dem som är barnets vårdnadshavare. Av denna anledning är barn vars föräldrar inte har gemensam vårdnad borttagna från urvalet. Flerbördsfödslar, utrikes födda barn och adopterade barn är också uteslutna, eftersom speciella regler gäller för dessa barn. Barn vars båda föräldrar är av samma kön är också borttagna, eftersom fokus i denna rapport handlar om fördelningen av föräldrapenningen mellan kvinnor och män. Slutligen har barn som avlidit eller utvandrat under perioden som undersöks uteslutits från urvalet. Det slutliga urvalet består av mellan 11 000 och 15 000 barn för var och en av de tre reformer som studerats.

I den statistiska analysen används olika metoder. Vid analysen av det genomsnittliga antalet använda föräldrapenningdagar skattas linjära regressionsmodeller (OLS-modeller). I dessa modeller beräknas antalet använda föräldrapenningdagar när hänsyn är tagen till skillnader mellan grupperna vad gäller en rad demografiska och socioekonomiska variabler (se bilaga A).

För att skatta den statistiska ”risken” att pappan använder mer än ett visst antal föräldrapenningdagar används logistisk regression. De redovisade resultaten visar hur stor andel av papporna som använder minst ett visst antal föräldrapenningdagar, när hänsyn är tagen till skillnader mellan grupperna vad gäller en rad demografiska och socioekonomiska variabler (se bilaga A).

⁵ I litteraturen är det vanligt att benämna dessa som kontroll- och behandlingsgrupp.

I samtliga modeller fångas effekten av att finnas i behandlingsgruppen med hjälp av en dummyvariabel som antar värdet 1 om föräldern tillhör behandlingsgruppen och 0 om föräldern inte gör det. Modellerna presenteras mer utförligt i bilaga C.

I nästa avsnitt presenteras resultat av studien genom att beskriva antalet uttagna föräldrapenningdagar i före- och eftergrupperna 24 månader efter att reformerna infördes. Analysen begränsas till de sjukpenninggrundande föräldrapenningdagarna, eftersom reformerna bara berör dessa dagar och inte de 90 dagarna med ersättning på lägsta nivå.

4 Resultat

4.1 Resultat för samtliga

I detta avsnitt redovisas resultaten för föräldrar med barn födda strax före och strax efter införandet av reformerna under barnets första 24 månader. I avsnittet redovisas både det beräknade antalet använda föräldrapenningdagar och de beräknade andelarna mammor och pappor som använt mer än ett visst antal dagar med föräldrapenning på sjukpenningnivå.⁶

Den första reserverade månaden hade stor inverkan på hur många föräldrapenningdagar mammor och pappor använde, vilket framgår av tabell 1. Pappornas uttag ökade från i genomsnitt 25,5 dagar innan reformen till 35,6 dagar efter reformen. Mammornas uttag av föräldrapenningdagar minskade istället, från i genomsnitt 320,0 dagar till 295,2 dagar. Förklaringen till mammornas minskade uttag är att den första reserverade månaden minskade det maximala antal dagar någon av föräldrarna kan använda med 30 dagar.

Även den andra reserverade månaden påverkade pappornas uttag av föräldrapenning. Pappor till barn födda strax efter reformen använde 47,8 dagar, att jämföra med 41,5 dagar för pappor vars barn föddes strax före reformen. Samtidigt som den andra reserverade månaden infördes ökade också antalet föräldrapenningdagar med 30. Därför ökade också mammornas uttag efter reformen, från 269,8 dagar till 279,5 dagar.

Det finns inga statistiskt signifikanta skillnader i antalet använda föräldrapenningdagar efter införandet av jämställdhetsbonusen. Pappor vars barn föddes före reformen använde i genomsnitt 57,9 dagar att jämföra med papporna vars barn föddes efter reformen som i

⁶ Det vill säga antalet använda föräldrapenningdagar när hänsyn är tagen till skillnader i gruppernas sammansättning vad gäller ålder, utbildningsnivå, födelseland o dyl.

genomsnitt använde 56,3 dagar. Inte heller mammorna förändrade sin användning av föräldrapenning signifikant. Mammor vars barn föddes strax före införandet av jämställdhetsbonusen använde 286,4 dagar medan mammor vars barn föddes strax efter reformen använde 283,5 föräldrapenningdagar under barnets första 24 månader.⁷

Tabell 1. Antal uttagna föräldrapenningdagar på sjukpenningnivå

	<i>Före</i>	<i>Efter</i>	<i>Skillnad</i>
Första reserverade månaden			
Män	25,5	35,6	10,0
Kvinnor	320,0	295,2	-24,8
Andra reserverade månaden			
Män	41,5	47,8	6,3
Kvinnor	269,8	279,5	9,7
Jämställdhetsbonusen			
Män	57,9	56,3	-1,5
Kvinnor	286,4	283,5	-2,9

Statistiskt säkerställda skillnader mellan före- och eftergrupp på lägst 5 % -nivå är kursiverade.

⁷ Föräldrar är berättigade till jämställdhetsbonus under förutsättning att den förälder som inte är föräldraledig när bonusdagarna uppstår antingen förvärsarbetar eller studerar. Därför har modeller skattats enbart med föräldrar som förvärsarbetar och har en årsinkomst från förvärsarbete om minst tre prisbasbelopp när barnet föds. Inte heller i dessa fall hittas några signifikant positiva effekter.

I tabell 2a och 2b redovisas den beräknade andelen mammor och pappor som använt minst ett visst antal föräldrapenningdagar på sjukpenningnivå 24 månader efter barnets födelse. Eftersom andelen mammor som använder föräldrapenning inte påverkats av reformerna diskuteras endast förändringen av pappornas uttag.

Tabell 2a. Andel pappor som använt minst ett visst antal föräldrapenningdagar på sjukpenningnivå

	<i>Första reserverade månaden</i>		<i>Andra reserverade månaden</i>		<i>Jämställdhetsbonusen</i>	
	<i>Före</i>	<i>Efter</i>	<i>Före</i>	<i>Efter</i>	<i>Före</i>	<i>Efter</i>
>0 dagar	44	77	71	76	74	73
≥ 30	23	44	41	53	53	52
≥ 45	18	18	28	42	45	43
≥ 60	14	15	23	31	36	36
≥ 75	12	12	19	20	27	28
≥ 90	10	10	16	16	23	23

Statistiskt säkerställda skillnader mellan före- och eftergrupp på lägst 5 % -nivå är kursiverade.

Tabell 2b. Andel mammor som använt minst ett visst antal föräldrapenningdagar på sjukpenningnivå

	<i>Första reserverade månaden</i>		<i>Andra reserverade månaden</i>		<i>Jämställdhetsbonusen</i>	
	<i>Före</i>	<i>Efter</i>	<i>Före</i>	<i>Efter</i>	<i>Före</i>	<i>Efter</i>
>0 dagar	98	99	97	99	99	98
≥ 30	98	99	97	98	98	98
≥ 45	98	98	96	98	98	97
≥ 60	98	98	96	98	98	97
≥ 75	98	97	96	98	97	96
≥ 90	98	97	95	97	96	96

Statistiskt säkerställda skillnader mellan före- och eftergrupp på lägst 5 % -nivå är kursiverade.

Den första reserverade månaden ledde till att fler pappor än tidigare använde föräldrapenning. Innan den första reserverade månaden infördes använde 44 procent av papporna föräldrapenning under barnets första 24 månader, en andel som ökade till 77 procent direkt efter reformen. Andelen pappor som använde 30 dagar eller mer ökade

med drygt 20 procentenheter, från 23 till 44 procent. Däremot ökade inte andelen pappor som använde 45 dagar eller mer.

När den andra månaden infördes ökade andelen pappor som använde 30 föräldrapenningdagar eller mer, från 41 procent bland pappor vars barn föddes strax före reformen till 53 procent bland pappor vars barn föddes strax efter att den andra reserverade månaden infördes. Även andelen som använde 60 dagar eller mer ökade från 23 till 31 procent. Som framgår av tabell 2a ökade inte andelen pappor som använde 75 dagar eller mer signifikant. Den andra månaden hade således främst effekt på ledigheter mellan 30 och 60 dagar, medan den första månaden påverkade pappor att använda en månad föräldrapenning.

Jämställdhetsbonusen tycks, åtminstone inte än så länge, ha förändrat andelen pappor som använder föräldrapenning på någon nivå.

Sammantaget visar resultaten att de båda reserverade månaderna ökade pappornas uttag av föräldrapenning i så måtto att de använde de reserverade dagarna, men inte mer, medan resultaten inte visar någon signifikant effekt av jämställdhetsbonusen.

Det är också värt att notera att omkring en fjärdedel av papporna inte använt någon föräldrapenning 24 månader efter barnets födelse trots reformerna, en andel som varit i stort sett oförändrad sedan den första reserverade månaden infördes. Andelen pappor som använder 90 eller fler föräldrapenningdagar har under samma period ökat, från 10 procent vid införandet av den första reserverade månaden till 23 procent bland pappor med barn födda vid införandet av jämställdhetsbonusen. Uttaget av föräldrapenning kan därför sägas ha blivit mer polariserat under perioden, med en relativt konstant grupp pappor som använder ingen eller mycket lite föräldrapenning och en ökande andel pappor som använder förhållandevis många föräldrapenningdagar.

4.2 Vilka föräldrar påverkas av reformerna?

Tidigare studier har visat att ett antal individspecifika egenskaper samvarierar med uttaget av föräldrapenning (se till exempel Sundström och Duvander 2002, Bygren och Duvander 2006, Riksförsäkringsverket 2002, Jansson m fl. 2005, Försäkringskassan 2011a). Fokus har ofta legat på föräldrarnas inkomstnivå och variabler som kan kopplas samman med arbetssituationen, till exempel utbildning och inom vilken sektor föräldern arbetar. Även andra faktorer såsom föräldrarnas ålder och födelseland samt barnets födelse-

ordning har visat sig ha betydelse. Resultat från tidigare undersökningar pekar också på betydelsen av hushållets totala inkomster och relationen mellan föräldrarnas inkomster. Fokus i denna rapport ligger dock på de individspecifika egenskaperna.

I denna del av rapporten undersöks pappors föräldrapenninguttag, uppdelat efter föräldrarnas inkomst, utbildning, yrkessektor och födelseland, påverkats av de tre reformerna.

I avsnittet redovisas beräkningar av det genomsnittliga uttaget av föräldrapenning för pappor med barn födda strax innan och strax efter de olika reformerna. Dessutom visas beräknade andelar av papporna som tar ut mer än ett visst antal föräldrapenningdagar.

I de modeller som ligger till grund för resultaten kontrolleras för barnets kön, boenderegion och födelseordning. Dessutom kontrolleras för mammans och pappans ålder, födelseland, inkomst, sektor och utbildning. I avsnittet redovisas resultaten för föräldrarnas inkomst, utbildning, sektor och födelseland, eftersom dessa bedöms vara av störst intresse. Resultaten för övriga grupper redovisas i bilaga D.

4.2.1 Den första reserverade månaden

Resultaten för den första reserverade månaden visar att den påverkade nästan alla grupper. Både andelen pappor som använde upp till 30 dagar föräldrapenning och det genomsnittliga antalet använda föräldrapenningdagar av pappor ökade. Uttaget av föräldrapenning ökade mest i grupper där få pappor använt någon föräldrapenning tidigare.

Inkomst, första reserverade månaden

Det beräknade genomsnittliga uttaget av föräldrapenning för pappor med barn födda strax innan och strax efter den första reserverade månaden i olika inkomstklasser visas i tabell 3a. Dessutom redovisas beräknade andelar av pappor som tar ut någon föräldrapenning, 30 dagar eller mer och 45 dagar eller mer i tabell 3b.

Bland pappor med barn födda strax före att den första reserverade månaden infördes fanns en tydlig skillnad, där pappor i högre inkomstgrupper använde fler föräldrapenningdagar än pappor i lägre inkomstgrupper. Medan pappor som inte var berättigade till någon inkomstbaserad föräldrapenning vid barnets födelse i genomsnitt använde 6,9 dagar, tog pappor med en inkomst över 7,5 prisbasbelopp

(vilket då var taket för ersättning i föräldrapenningen) ut över 34 dagar. Uttaget ökade i alla grupper i samband med reformen, men mest i gruppen med låg inkomst (0-5 prisbasbelopp).⁸ Detta fick till följd att skillnaderna i uttaget av föräldrapenning mellan olika inkomstgrupper var mindre efter reformens införande än före.

Innan den första reserverade månaden infördes tog pappor ut flest dagar i de fall då mamman hade en inkomst mellan 5-7,5 prisbasbelopp. Pappornas uttag av föräldrapenningdagar ökade mest i den grupp där mamman hade en inkomst över 7,5 prisbasbelopp. I denna grupp ökade pappornas antal dagar från 23,3 till 41,1 dagar efter reformen. Pappors uttag av föräldrapenning varierade dock inte lika mycket när papporna delas in efter mammans inkomst som när de delas in efter pappans, vare sig före eller efter reformen.⁹

Tabell 3a. Pappors uttagna föräldrapenningdagar på sjukpenning-nivå. Pappor uppdelade efter föräldrarnas justerade pensionsgrundande inkomst. Första reserverade månaden

	<i>Före</i>	<i>Efter</i>	<i>Skillnad</i>
Far nollinkomst	6,9	17,4	10,5
Far 0-5 prisbasbelopp ⁱ	20,3	34,6	14,3
Far 5-7,5 prisbasbelopp ⁱ	32,0	40,0	8,0
Far mer än 7,5 prisbasbelopp ⁱ	34,5	36,0	1,6
Mor nollinkomst	40,2	50,1	10,0
Mor 0-5 prisbasbelopp ⁱ	23,2	32,6	9,5
Mor 5-7,5 prisbasbelopp ⁱ	28,2	39,9	11,7
Mor mer än 7,5 prisbasbelopp ⁱ	23,3	41,2	17,9

Statistiskt säkerställda skillnader mellan före- och eftergrupp på lägst 5 % -nivå är kursiverade.

ⁱ År 2012 är prisbasbeloppet fastställt till 44 000 SEK.

⁸ Ökningen i denna grupp är signifikant högre än för högre inkomstgrupper.

⁹ I gruppen där mammorna inte har någon inkomst använder papporna relativt många dagar, men det är en liten andel som använder dessa dagar. Detta beror på att det i denna grupp finns en stor andel pappor som inte använder någon föräldrapenning alls, men också en stor grupp som använder många föräldrapenningdagar.

Tabell 3b. Andel pappor som använt minst ett visst antal föräldrapenningdagar på sjukpenningnivå. Pappor uppdelade efter föräldrarnas justerade pensionsgrundande inkomst. Första reserverade månaden

	> 0	> 0	≥ 30	≥ 30	≥ 45	≥ 45
	<i>Före</i>	<i>Efter</i>	<i>Före</i>	<i>Efter</i>	<i>Före</i>	<i>Efter</i>
Far nollinkomst	14	35	8	22	6	10
Far 0-5 prisbasbelopp ⁱ	38	74	18	40	14	17
Far 5-7,5 prisbasbelopp ⁱ	55	87	30	52	23	22
Far mer än 7,5 prisbasbelopp ⁱ	50	81	32	47	25	18
Mor nollinkomst	35	47	24	34	21	25
Mor 0-5 prisbasbelopp ⁱ	44	80	22	43	17	16
Mor 5-7,5 prisbasbelopp ⁱ	51	85	30	56	22	25
Mor mer än 7,5 prisbasbelopp ⁱ	44	88	27	61	16	26

Statistiskt säkerställda skillnader mellan före- och eftergrupp på lägst 5 %-nivå är kursiverade.
ⁱ År 2012 är prisbasbeloppet fastställt till 44 000 SEK.

I tabell 3b visas hur stor andel av papporna som använde någon, minst 30 dagar och minst 45 dagar föräldrapenning på sjukpenningnivå 24 månader efter barnets födelse. Även detta mått visar att skillnaderna mellan inkomstgrupperna var mindre efter reformen än före. Andelen pappor som använde föräldrapenning ökade i alla inkomstgrupper, men i gruppen där pappan hade inkomster mellan 0-5 prisbasbelopp ökade andelen signifikant mer än för de med högre inkomster. I gruppen pappor med högst inkomst tenderade andelen pappor som använde minst 45 dagar att minska.¹⁰

¹⁰ Detta kan vara ett tecken på att den förändring som infördes samtidigt som den första reserverade månaden – att ersättningsnivån sänktes från 90 procent till 80 procent av den sjukpenninggrundande inkomsten för de dagar som inte är reserverade till någon av föräldrarna – slår igenom i denna grupp.

Utbildning, första reserverade månaden

Som framgår av både tabell 4a¹¹ använde papporna fler föräldrapenningdagar ju högre utbildning de hade, både före och efter att den första reserverade månaden infördes. Även andelen som använde någon föräldrapenning ökade när pappan hade högre utbildning (tabell 4b). Efter reformen tog pappor med eftergymnasial utbildning fortfarande ut mest föräldrapenning, men andelen som använde minst 30 föräldrapenningdagar ökade mest bland pappor med förgymnasial utbildning. Detta indikerar att skillnaderna mellan olika grupper var mindre efter än före reformen även när papporna delas upp efter utbildningsnivå.

När papporna delas upp efter mammans utbildning, tog pappor ut mest föräldrapenning om mamman hade eftergymnasial utbildning, både före och efter reformen. Efter reformen var pappors uttag i genomsnitt 31 dagar i de fall mamman hade förgymnasial utbildning och 43 dagar i de fall mamman hade eftergymnasial utbildning (tabell 4a). Även andelen som använde någon föräldrapenning och andelen som använde 30 dagar eller mer ökade i de fall mamman hade högre utbildning (tabell 4b).

Tabell 4a. Pappors uttagna föräldrapenningdagar på sjukpenningnivå. Pappor uppdelade efter föräldrarnas utbildningsnivå. Första reserverade månaden

	<i>Före</i>	<i>Efter</i>	<i>Skillnad</i>
Far förgymnasial utbildning	19,8	33,0	13,2
Far gymnasial utbildning	24,1	35,1	10,9
Far eftergymnasial utbildning	34,7	38,9	4,1
Mor förgymnasial utbildning	21,7	31,1	9,4
Mor gymnasial utbildning	21,9	32,8	10,9
Mor eftergymnasial utbildning	33,7	43,1	9,4

Statistiskt säkerställda skillnader mellan före- och eftergrupp på lägst 5 % -nivå är kursiverade.

¹¹ Det finns också en liten andel mammor och pappor vars utbildning är okänd. Resultaten för dessa redovisas inte här.

Tabell 4b. Andel pappor som använt minst ett visst antal föräldrapenningdagar på sjukpenningnivå. Pappor uppdelade efter föräldrarnas utbildningsnivå. Första reserverade månaden

	> 0		≥ 30		≥ 45	
	<i>Före</i>	<i>Efter</i>	<i>Före</i>	<i>Efter</i>	<i>Före</i>	<i>Efter</i>
Far förgymnasial utbildning	35	70	16	40	13	17
Far gymnasial utbildning	45	78	22	43	17	17
Far eftergymnasial utbildning	52	80	32	48	25	23
Mor förgymnasial utbildning	35	65	17	36	14	14
Mor gymnasial utbildning	44	78	21	42	16	16
Mor eftergymnasial utbildning	52	83	32	52	25	25

Statistiskt säkerställda skillnader mellan före- och eftergrupp på lägst 5 % -nivå är kursiverade.

Förvärvsarbete, första reserverade månaden

Tabell 5a visar att de pappor som stod utanför arbetsmarknaden använde föräldrapenning i mindre utsträckning än pappor som förvärvsarbetade, både före och efter att den första reserverade månaden infördes. Av de pappor som förvärvsarbetade använde pappor som arbetade i privat sektor färre föräldrapenningdagar än de som arbetade i statlig eller kommunal sektor. Som framgår av tabellen finns ingen signifikant skillnad mellan pappor vars barn föddes strax före och strax efter reformen om pappan inte förvärvsarbetar, med andra ord visar inte resultaten att den första reserverade månaden påverkade uttaget av föräldrapenning i denna grupp. Däremot ökar andelen som använder någon föräldrapenning och minst 30 föräldrapenningdagar signifikant i alla grupper (tabell 5b).

När papporna delas upp efter vilken sektor mamman arbetar inom visar resultaten inte på några större skillnader mellan grupperna vare sig före eller efter att den första reserverade månaden infördes. Pappans uttag av föräldrapenningdagar ökade signifikant i de fall mamman förvärvsarbetade, men inte när hon stod utanför arbetsmarknaden (tabell 5a). Andelen pappor som använde någon och minst 30 föräldrapenningdagar ökade i alla grupper (tabell 5b).

Tabell 5a. Pappors uttagna föräldrapenningdagar på sjukpenningnivå. Pappor uppdelade efter i vilken sektor föräldrarna arbetar. Första reserverade månaden

	<i>Före</i>	<i>Efter</i>	<i>Skillnad</i>
Far statlig sektor	31,0	38,6	7,6
Far kommunal sektor	31,1	42,0	10,9
Far privat sektor	25,3	35,4	10,1
Far ej förvärvsarbete	13,3	19,2	5,9
Mor statlig sektor	28,1	40,2	12,1
Mor kommunal sektor	24,1	35,7	11,6
Mor privat sektor	25,9	34,6	8,6
Mor ej förvärvsarbete	26,7	35,4	8,6

Statistiskt säkerställda skillnader mellan före- och eftergrupp på lägst 5 % -nivå är kursiverade.

Tabell 5b. Andel pappor som använt minst ett visst antal föräldrapenningdagar på sjukpenningnivå. Pappor uppdelade efter i vilken sektor föräldrarna arbetar. Första reserverade månaden

	> 0	> 0	≥ 30	≥ 30	≥ 45	≥ 45
	<i>Före</i>	<i>Efter</i>	<i>Före</i>	<i>Efter</i>	<i>Före</i>	<i>Efter</i>
Far statlig sektor	52	80	30	45	24	22
Far kommunal sektor	47	77	26	46	22	26
Far privat sektor	46	81	23	45	18	17
Far ej förvärvsarbete	17	32	10	18	8	9
Mor statlig sektor	53	81	29	49	23	21
Mor kommunal sektor	47	82	23	46	18	19
Mor privat sektor	45	79	24	44	18	17
Mor ej förvärvsarbete	30	48	17	31	15	18

Statistiskt säkerställda skillnader mellan före- och eftergrupp på lägst 5 % -nivå är kursiverade.

Födelseland, första reserverade månaden

När papporna delas upp efter föräldrarnas födelseland är det tydligt att pappor tog ut mest ledighet i de fall pappan var född i Sverige innan den första reserverade månaden infördes (tabell 6a). När båda föräldrar var födda i Sverige tog pappan i genomsnitt ut 26 dagar; färre än när bara pappan var född i Sverige men fler än om mamman eller båda föräldrarna var födda utomlands.

Reformen påverkade gruppen av föräldrar där båda är födda utomlands signifikant mer än andra grupper. Även om en mindre andel av alla pappor i denna grupp använde föräldrapenning, tog dessa pappor i genomsnitt ut lika många dagar som papporna i de andra grupperna. Reformen fick således till följd att skillnaden mellan olika grupper av pappor minskade också när papporna delades upp efter föräldrarnas födelseland.¹²

Tabell 6a. Pappors uttagna föräldrapenningdagar på sjukpenningnivå. Pappor uppdelade efter föräldrarnas födelseland. Första reserverade månaden

	<i>Före</i>	<i>Efter</i>	<i>Skillnad</i>
Båda föräldrar födda i Sverige	26,0	35,9	9,9
Båda föräldrar födda utomlands	15,4	36,6	21,2
Far född i Sverige, mor född utomlands	42,7	38,1	-4,6
Far född utomlands, mor född i Sverige	18,6	25,9	7,3

Statistiskt säkerställda skillnader mellan före- och eftergrupp på lägst 5 % -nivå är kursiverade.

¹² Resultaten visar att skillnaderna mellan pappor vars barn föddes strax innan och strax efter att den första reserverade månaden infördes är störst när båda föräldrarna är födda utomlands. Efter reformen använder denna grupp lika mycket föräldrapenning som när båda föräldrarna är födda i Sverige. Detta verkar dock vara en tillfällig effekt, när den andra reserverade månaden införs använder pappor där båda föräldrarna är födda i utlandet signifikant färre dagar än när båda föräldrarna är födda i Sverige.

Tabell 6b. Andel pappor som använt minst ett visst antal föräldrapenningdagar på sjukpenningnivå. Pappor uppdelade efter föräldrarnas födelseland. Första reserverade månaden

	> 0	> 0	≥ 30	≥ 30	≥ 45	≥ 45
	<i>Före</i>	<i>Efter</i>	<i>Före</i>	<i>Efter</i>	<i>Före</i>	<i>Efter</i>
Båda föräldrar födda i Sverige	47	82	24	47	19	19
Båda föräldrar födda utomlands	19	41	11	28	9	18
Far född i Sverige, mor född utomlands	48	72	30	37	26	21
Far född utomlands, mor född i Sverige	34	72	19	34	13	12

Statistiskt säkerställda skillnader mellan före- och eftergrupp på lägst 5 %-nivå är kursiverade.

4.2.2 Den andra reserverade månaden

I detta avsnitt redovisas pappors uttag av föräldrapenning före och efter införandet av den andra reserverade månaden. Resultaten presenteras på ett liknande sätt som för den första reserverade månaden. Eftersom reformen gäller en andra reserverad månad är uttagsgränserna högre satta i tabell 7b-10b än de är i tabell 3b-6b. I tabell 7b-10b redovisas pappors uttag på nivåerna 30 dagar eller mer, 60 dagar eller mer och 75 dagar eller mer.

Det är också viktigt att komma ihåg att pappornas uttag av föräldrapenning ökat mellan 1995, när den första reserverade månaden infördes och precis innan den andra infördes år 2002. Pappors genomsnittliga uttag av dagar ökade från 35,6 till 41,5. Andelen pappor som använde någon föräldrapenning sjönk från 77 till 71 procent. Däremot ökade andelen som använde längre perioder av föräldrapenning, till exempel ökade andelen som använde minst 90 föräldrapenningdagar från 10 till 16 procent mellan de båda reformerna.

På samma sätt som den första reserverade månaden innebar reformen att pappornas uttag av föräldrapenning ökade i de flesta grupper. De grupper som påverkades mest var dock inte desamma som när den första månaden infördes, utan de där papporna före reformen använde ungefär lika många föräldrapenningdagar som genomsnittet för alla pappor. Några grupper påverkades inte signifikant av reformen, som när föräldrarna stod utanför arbetsmarknaden när barnet föddes. Det fanns inte heller några signifikanta effekter när pappan eller mamman

hade låg utbildning eller låg inkomst. I de fall båda föräldrarna var födda utomlands fick reformen heller ingen effekt. I alla dessa grupper använde en större del av papporna föräldrapenning på låg nivå eller grundnivå, vilket kan vara en anledning till att deras uttag inte påverkades. Istället har det ökade uttaget av föräldrapenning dagar främst skett i gruppen av medelinkomsttagare, där båda föräldrarna var födda i Sverige, och då pappan hade gymnasial utbildning.

Inkomst, andra reserverade månaden

När papporna delas upp efter föräldrarnas inkomst visar resultaten att pappor med hög inkomst använde mer föräldrapenning än de med låg inkomst (tabell 7a). Skillnaderna var dock mindre än innan den första reserverade månaden infördes. Pappor med medelhög inkomst, mellan 5-7,5 prisbasbelopp, ökade uttaget av föräldrapenning från 42 till 49 dagar medan de med inkomst mellan 7,5 och 10 basbelopp ökade antalet dagar från 44 till 57 när den andra reserverade månaden infördes. För pappor i andra inkomstklasser visar inte resultaten på några signifikanta skillnader mellan pappor vars barn föddes strax före och strax efter reformen.

Tabell 7a. Pappors uttagna föräldrapenningdagar på sjukpenning-nivå. Pappor uppdelade efter föräldrarnas justerade pensionsgrundande inkomst. Andra reserverade månaden

	<i>Före</i>	<i>Efter</i>	<i>Skillnad</i>
Far nollinkomst	20,0	18,9	-1,2
Far 0-5 prisbasbelopp ⁱ	37,7	41,2	3,6
Far 5-7,5 prisbasbelopp ⁱ	42,1	49,2	7,1
Far 7,5-10 prisbasbelopp ⁱ	44,5	56,8	12,3
Far mer än 10 prisbasbelopp ⁱ	45,7	45,0	-0,7
Mor nollinkomst	48,3	49,8	1,5
Mor 0-5 prisbasbelopp ⁱ	38,3	41,7	3,4
Mor 5-7,5 prisbasbelopp ⁱ	39,7	48,8	9,1
Mor 7,5-10 prisbasbelopp ⁱ	54,4	59,5	5,1
Mor mer än 10 prisbasbelopp ⁱ	68,9	71,1	2,3

Statistiskt säkerställda skillnader mellan före- och eftergrupp på lägst 5 %-nivå är kursiverade.

ⁱ År 2012 är prisbasbeloppet fastställt till 44 000 SEK.

Även andelen pappor som använde minst 30 och minst 60 föräldrapenningdagar ökade med inkomsten, men inte för de med allra högst inkomst (tabell 7b). Här visar resultaten att andelen som använde minst 30 och minst 60 föräldrapenningdagar ökade signifikant i inkomstintervallen 0-5, 5-7,5 och 7,5-10 prisbasbelopp, men inte för papporna med lägst respektive högst inkomst. Sammantaget visar resultaten att det var pappor med medelhög inkomst som reagerade på att en andra reserverad månad infördes, medan varken de med högst eller de med lägst inkomst påverkades av reformen.

När papporna delas in efter mammans inkomst är det tydligt att papporna använde fler föräldrapenningdagar ju högre mammans inkomst var, både före och efter att den andra reserverade månaden infördes. Undantaget var mammor utan inkomst; i de fallen tog pappor ut något mer än de genomsnittliga uttaget av föräldrapenning. En anledning kan vara att mamman då fick ersättning på grundnivå, vilket i många fall var mindre än om pappan använde föräldrapenning. Pappornas ökade uttag av föräldrapenning var bara signifikant för gruppen där mammors inkomst låg mellan 5 och 7,5 prisbasbelopp. I denna grupp och i gruppen där mammans inkomst låg mellan 0 och 5 prisbasbelopp ökade andelen som använde minst 30 föräldrapenningdagar och minst 60 föräldrapenningdagar. Denna ökning förändrar dock inte mönstret att pappor tog ut mer föräldrapenning när mamman hade högre inkomst.

Tabell 7b. Andel pappor som använt minst ett visst antal föräldrapenningdagar på sjukpenningnivå. Pappor uppdelade efter föräldrarnas justerade pensionsgrundande inkomst. Andra reserverade månaden

	≥ 30	≥ 30	≥ 60	≥ 60	≥ 75	≥ 75
	<i>Före</i>	<i>Efter</i>	<i>Före</i>	<i>Efter</i>	<i>Före</i>	<i>Efter</i>
Far nollinkomst	17	26	11	16	10	5
Far 0-5 prisbasbelopp ⁱ	35	45	19	26	16	15
Far 5-7,5 prisbasbelopp ⁱ	43	56	22	30	19	20
Far 7,5-10 prisbasbelopp ⁱ	46	61	26	39	21	25
Far mer än 10 prisbasbelopp ⁱ	46	51	28	30	23	20
Mor nollinkomst	37	44	27	33	24	20
Mor 0-5 prisbasbelopp ⁱ	36	47	19	25	16	16
Mor 5-7,5 prisbasbelopp ⁱ	44	57	22	31	18	19
Mor 7,5-10 prisbasbelopp ⁱ	58	64	35	42	29	29
Mor mer än 10 prisbasbelopp ⁱ	65	68	47	57	41	44

Statistiskt säkerställda skillnader mellan före- och eftergrupp på lägst 5 % -nivå är kursiverade.
ⁱ År 2012 är prisbasbeloppet fastställt till 44 000 SEK.

Utbildning, andra reserverade månaden

När papporna delas upp efter utbildningsnivå framgår att pappor med eftergymnasial utbildning använde fler föräldrapenningdagar än övriga pappor. Pappor med gymnasieutbildning ökade sitt uttag av föräldrapenning signifikant mer än pappor med för- och eftergymnasial utbildning i samband med reformen (tabell 8a). Andelen som använde minst 30 föräldrapenningdagar ökade i alla grupper, och bland pappor med gymnasial och eftergymnasial utbildning ökade också andelen som använde minst 60 dagar (tabell 8b).

Tabell 8a. Pappors uttagna föräldrapenningdagar på sjukpenningnivå. Pappor uppdelade efter föräldrarnas utbildningsnivå. Andra reserverade månaden

	<i>Före</i>	<i>Efter</i>	<i>Skillnad</i>
Far förgymnasial utbildning	35,2	33,8	-1,4
Far gymnasial utbildning	37,5	46,0	8,5
Far eftergymnasial utbildning	50,6	55,2	4,6
Mor förgymnasial utbildning	37,5	36,7	-0,7
Mor gymnasial utbildning	34,9	42,3	7,4
Mor eftergymnasial utbildning	51,4	58,4	7,0

Statistiskt säkerställda skillnader mellan före- och eftergrupp på lägst 5 % -nivå är kursiverade.

Tabell 8b. Andel pappor som använt minst ett visst antal föräldrapenningdagar på sjukpenningnivå. Pappor uppdelade efter föräldrarnas utbildningsnivå. Andra reserverade månaden

	≥ 30	≥ 30	≥ 60	≥ 60	≥ 75	≥ 75
	<i>Före</i>	<i>Efter</i>	<i>Före</i>	<i>Efter</i>	<i>Före</i>	<i>Efter</i>
Far förgymnasial utbildning	34	44	17	20	14	11
Far gymnasial utbildning	38	51	18	28	15	17
Far eftergymnasial utbildning	51	60	32	39	27	27
Mor förgymnasial utbildning	34	39	18	21	16	13
Mor gymnasial utbildning	35	49	17	26	13	15
Mor eftergymnasial utbildning	52	64	33	41	27	28

Statistiskt säkerställda skillnader mellan före- och eftergrupp på lägst 5 % -nivå är kursiverade.

När papporna delas upp efter mammans utbildning tog papporna ut mest föräldrapenning om mamman hade eftergymnasial utbildning, såväl före som efter det att den andra reserverade månaden infördes. Resultaten visar att reformen inte hade någon signifikant effekt på pappornas uttag om mammorna hade förgymnasial utbildning, varken när det gäller antalet använda dagar eller andelen som använder minst 30 eller minst 60 föräldrapenningdagar. Däremot ökade pappornas uttag av föräldrapenning signifikant när mamman hade gymnasial och eftergymnasial utbildning.

Förvärvsarbete, andra reserverade månaden

Av tabell 9a framgår det att pappor som inte förvärvsarbetade använde färre föräldrapenningdagar än pappor som förvärvsarbetade, både före och efter att den andra reserverade månaden infördes. Det är också tydligt att pappor i privat sektor tog ut färre föräldrapenningdagar än pappor i statlig och kommunal sektor. Mönstret kvarstod också efter reformen, och skillnaden mellan pappor som förvärvsarbetade och inte förvärvsarbetade ökade signifikant.

Före reformen tog pappor ut ungefär 50 dagar, om mamman inte förvärvsarbetade eller arbetade i statlig sektor, och drygt 10 dagar färre, om mamman arbetade i kommunal eller privat sektor. I och med reformen ökade pappans uttag signifikant om mamman arbetade i kommunal eller privat sektor, men inte om mamman inte förvärvsarbetade eller arbetade i statlig sektor (tabell 9a). Samma mönster återfanns i hur stor andel av papporna som använde mer än ett visst antal dagar (tabell 9b).

Tabell 9a. Pappors uttagna föräldrapenningdagar på sjukpenningnivå. Pappor uppdelade efter i vilken sektor föräldrarna arbetar. Andra reserverade månaden

	<i>Före</i>	<i>Efter</i>	<i>Skillnad</i>
Far statlig sektor	48,1	59,6	11,5
Far kommunal sektor	51,0	58,1	7,1
Far privat sektor	40,2	46,4	6,3
Far ej förvärvsarbetande	31,5	14,9	-16,6
Mor statlig sektor	51,3	52,0	0,8
Mor kommunal sektor	38,2	48,8	10,6
Mor privat sektor	40,4	47,2	6,8
Mor ej förvärvsarbetande	50,4	41,9	-8,6

Statistiskt säkerställda skillnader mellan före- och eftergrupp på lägst 5%-nivå är kursiverade.

Tabell 9b. Andel pappor som använt minst ett visst antal föräldrapenningdagar på sjukpenningnivå. Pappor uppdelade efter i vilken sektor föräldrarna arbetar. Andra reserverade månaden

	≥ 30	≥ 30	≥ 60	≥ 60	≥ 75	≥ 75
	<i>Före</i>	<i>Efter</i>	<i>Före</i>	<i>Efter</i>	<i>Före</i>	<i>Efter</i>
Far statlig sektor	51	64	33	40	26	28
Far kommunal sektor	50	63	32	40	27	27
Far privat sektor	40	52	21	30	17	19
Far ej förvärvsarbete	24	24	12	8	12	3
Mor statlig sektor	57	62	33	31	26	24
Mor kommunal sektor	40	55	21	31	17	21
Mor privat sektor	42	53	22	31	18	19
Mor ej förvärvsarbete	35	40	24	26	23	18

Statistiskt säkerställda skillnader mellan före- och eftergrupp på lägst 5 % -nivå är kursiverade.

Födelseland, andra reserverade månaden

Efter införandet av den andra reserverade månaden ökade antalet uttagna föräldrapenningdagar signifikant om båda föräldrarna var födda i Sverige, men inte annars (tabell 10a). Andelen som använde minst 30 föräldrapenningdagar ökade dock i alla grupper, förutom i de fall båda föräldrarna är födda utomlands. Om båda föräldrarna var födda i Sverige ökade också andelen pappor som använde minst 60 föräldrapenningdagar (tabell 10b).

Tabell 10a. Pappors uttagna föräldrapenningdagar på sjukpenningnivå. Pappor uppdelade efter föräldrarnas födelseland. Andra reserverade månaden

	<i>Före</i>	<i>Efter</i>	<i>Skillnad</i>
Båda föräldrar födda i Sverige	42,0	49,6	7,6
Båda föräldrar födda utomlands	35,8	30,9	-4,9
Far född i Sverige, mor född utomlands	50,8	55,2	4,5
Far född utomlands, mor född i Sverige	36,5	44,6	8,1

Statistiskt säkerställda skillnader mellan före- och eftergrupp på lägst 5 % -nivå är kursiverade.

Tabell 10b. Andel pappor som använt minst ett visst antal föräldrapenningdagar på sjukpenningnivå. Pappor uppdelade efter föräldrarnas födelseland. Andra reserverade månaden

	≥ 30	≥ 30	≥ 60	≥ 60	≥ 75	≥ 75
	<i>Före</i>	<i>Efter</i>	<i>Före</i>	<i>Efter</i>	<i>Före</i>	<i>Efter</i>
Båda föräldrar födda i Sverige	43	56	23	33	19	21
Båda föräldrar födda utomlands	29	31	17	17	16	12
Far född i Sverige, mor född utomlands	44	56	29	34	24	22
Far född utomlands, mor född i Sverige	39	51	20	28	16	18

Statistiskt säkerställda skillnader mellan före- och eftergrupp på lägst 5 % -nivå är kursiverade.

4.2.3 Jämställdhetsbonusen

Resultaten för jämställdhetsbonusen redovisas på samma sätt som för de reserverade månaderna. Då det krävs att båda föräldrarna använt mer än sina reserverade månader för att ha rätt till jämställdhetsbonus är gränserna i tabell 11b-14b satta till att papporna använder minst 60, minst 75 och minst 90 föräldrapenningdagar.

Det har också skett förändringar i pappornas uttag av föräldrapenning mellan den andra reserverade månaden och jämställdhetsbonusens införande år 2008. Pappornas uttag ökade med 10 dagar, till igenom

snitt 57,9 dagar, under denna period. Även andelen pappor som använder minst 60, minst 75 och minst 90 föräldrapenningdagar ökade mellan dessa tidpunkter.

Det går inte att visa några signifikant positiva effekter av reformen 24 månader efter att jämställdhetsbonusen infördes, varken för samtliga pappor eller i någon av de delgrupper som analyseras i rapporten.

Inkomst, jämställdhetsbonusen

Tabell 11a och tabell 11b visar att papporna i de två lägsta inkomstklasserna använde färre föräldrapenningdagar än pappor med högre inkomster. De visar också att pappor med lägre inkomster i lägre utstäckning tog ut minst 60, minst 75 och minst 90 dagar, än pappor med högre inkomster. Resultaten visar inte på några skillnader i uttaget av föräldrapenning mellan pappor med inkomst över 5 prisbasbelopp.

Om mamman hade en högre inkomst tog pappan ut fler föräldrapenningdagar både före och efter reformen. Undantaget är de pappor där mamman får ersättning på grundnivå, som före reformen tog ut fler dagar än de där mamman hade låg inkomst.

Som framgår av tabell 11a och 11b finns inga signifikanta skillnader mellan pappor vars barn föddes strax före och strax efter reformen. Med andra ord visar inte resultaten på någon effekt på pappornas uttag av föräldrapenning av jämställdhetsbonusen.

Tabell 11a. Pappors uttagna föräldrapenningdagar på sjukpenningnivå. Pappor uppdelade efter föräldrarnas justerade pensionsgrundande inkomst. Jämställdhetsbonusen

	<i>Före</i>	<i>Efter</i>	<i>Skillnad</i>
Far nollinkomst	39,5	36,4	-3,1
Far 0-5 prisbasbelopp ⁱ	48,8	42,5	-6,4
Far 5-7,5 prisbasbelopp ⁱ	60,0	56,8	-3,2
Far 7,5–10 prisbasbelopp ⁱ	61,1	64,3	3,1
Far mer än 10 prisbasbelopp ⁱ	61,2	61,0	-0,2
Mor nollinkomst	61,0	52,5	-8,5
Mor 0-5 prisbasbelopp ⁱ	46,6	43,2	-3,3
Mor 5-7,5 prisbasbelopp ⁱ	57,1	58,8	1,6
Mor 7,5–10 prisbasbelopp ⁱ	76,3	74,3	-2,0
Mor mer än 10 prisbasbelopp ⁱ	79,7	78,9	-0,9

Statistiskt säkerställda skillnader mellan före- och eftergrupp på lägst 5 % -nivå är kursiverade.

ⁱ År 2012 är prisbasbeloppet fastställt till 44 000 SEK.

Tabell 11b. Andel pappor som använt minst ett visst antal föräldrapenningdagar på sjukpenningnivå. Pappor uppdelade efter föräldrarnas justerade pensionsgrundande inkomst. Jämställdhetsbonusen

	≥ 60		≥ 75		≥ 90	
	<i>Före</i>	<i>Efter</i>	<i>Före</i>	<i>Efter</i>	<i>Före</i>	<i>Efter</i>
Far nollinkomst	23	21	14	14	12	12
Far 0-5 prisbasbelopp ⁱ	28	25	19	18	17	14
Far 5-7,5 prisbasbelopp ⁱ	35	35	27	27	23	22
Far 7,5–10 prisbasbelopp ⁱ	38	41	30	33	24	27
Far mer än 10 prisbasbelopp ⁱ	43	43	33	35	27	29
Mor nollinkomst	35	33	26	25	23	21
Mor 0-5 prisbasbelopp ⁱ	26	26	20	20	16	16
Mor 5-7,5 prisbasbelopp ⁱ	36	37	26	29	22	23
Mor 7,5–10 prisbasbelopp ⁱ	51	53	43	43	34	36
Mor mer än 10 prisbasbelopp ⁱ	57	55	46	49	37	39

Statistiskt säkerställda skillnader mellan före- och eftergrupp på lägst 5 % -nivå är kursiverade.

ⁱ År 2012 är prisbasbeloppet fastställt till 44 000 SEK.

Utbildning, jämställdhetsbonusen

När jämställdhetsbonusen infördes tog pappor som hade högre utbildning ut fler föräldrapenningdagar än de som hade lägre utbildning. Detsamma gäller när papporna delas in i grupper efter mammans utbildning, och samma mönster kvarstod efter reformen. Den enda signifikanta skillnaden mellan pappor vars barn föddes strax före och strax efter att jämställdhetsbonusen infördes är att i de fall mamman har gymnasial utbildning sjönk pappans uttag av föräldrapenning, vilket går tvärt emot vad man kan förvänta sig (tabell 12a). Möjligen har resultatet uppkommit av en slump.

Resultaten visar heller inte att andelen pappor som använt mer än 60, 75 eller 90 dagar föräldrapenning förändrats signifikant i någon av grupperna (tabell 12b).

Tabell 12a. Pappors uttagna föräldrapenningdagar på sjukpenningnivå. Pappor uppdelade efter föräldrarnas utbildningsnivå. Jämställdhetsbonusen

	<i>Före</i>	<i>Efter</i>	<i>Skillnad</i>
Far förgymnasial utbildning	44,3	40,9	-3,4
Far gymnasial utbildning	50,8	47,2	-3,6
Far eftergymnasial utbildning	70,6	72,6	2,0
Mor förgymnasial utbildning	44,0	40,1	-3,9
Mor gymnasial utbildning	46,0	41,2	-4,8
Mor eftergymnasial utbildning	70,2	72,3	2,0

Statistiskt säkerställda skillnader mellan före- och eftergrupp på lägst 5 % -nivå är kursiverade.

Tabell 12b. Andel pappor som använt minst ett visst antal föräldrapenningdagar på sjukpenningnivå. Pappor uppdelade efter föräldrarnas utbildningsnivå. Jämställdhetsbonusen

	≥ 60	≥ 60	≥ 75	≥ 75	≥ 90	≥ 90
	<i>Före</i>	<i>Efter</i>	<i>Före</i>	<i>Efter</i>	<i>Före</i>	<i>Efter</i>
Far förgymnasial utbildning	26	23	17	15	14	13
Far gymnasial utbildning	29	29	21	22	17	17
Far eftergymnasial utbildning	47	49	38	41	32	33
Mor förgymnasial utbildning	23	24	16	15	14	13
Mor gymnasial utbildning	27	25	18	18	15	13
Mor eftergymnasial utbildning	46	47	37	40	31	33

Statistiskt säkerställda skillnader mellan före- och eftergrupp på lägst 5 % -nivå är kursiverade.

Förvärvsarbete, jämställdhetsbonusen

När papporna dels upp efter vilken sektor de förvärvsarbetade i vid barnets födelse använde pappor som inte förvärvsarbetade minst antal dagar, följt av pappor som arbetade i privat sektor. Pappor som arbetade i statlig eller kommunal sektor använde flest föräldrapenningdagar. Samma mönster återkommer i andelen som nyttjade ett visst antal föräldrapenningdagar (tabell 13a och 13b).

Tabell 13a. Pappors uttagna föräldrapenningdagar på sjukpenningnivå. Pappor uppdelade efter i vilken sektor föräldrarna arbetar. Jämställdhetsbonusen

	<i>Före</i>	<i>Efter</i>	<i>Skillnad</i>
Far statlig sektor	76,0	77,0	1,0
Far kommunal sektor	70,2	72,8	2,6
Far privat sektor	55,5	54,3	-1,2
Far ej förvärvsarbetande	31,3	24,5	-6,8
Mor statlig sektor	76,1	73,7	-2,4
Mor kommunal sektor	56,4	58,4	2,0
Mor privat sektor	57,7	57,0	-0,7
Mor ej förvärvsarbetande	48,2	36,5	-11,7

Statistiskt säkerställda skillnader mellan före- och eftergrupp på lägst 5 % -nivå är kursiverade.

Tabell 13b. Andel pappor som använt minst ett visst antal föräldrapenningdagar på sjukpenningnivå. Pappor uppdelade efter i vilken sektor föräldrarna arbetar. Jämställdhetsbonusen

	≥ 60	≥ 60	≥ 75	≥ 75	≥ 90	≥ 90
	<i>Före</i>	<i>Efter</i>	<i>Före</i>	<i>Efter</i>	<i>Före</i>	<i>Efter</i>
Far statlig sektor	49	52	42	43	36	35
Far kommunal sektor	44	49	35	41	30	34
Far privat sektor	34	34	26	27	21	21
Far ej förvärvsarbetande	20	18	10	11	8	8
Mor statlig sektor	51	49	41	43	35	35
Mor kommunal sektor	35	36	26	30	22	24
Mor privat sektor	36	38	27	29	22	23
Mor ej förvärvsarbetande	28	20	20	14	17	13

Statistiskt säkerställda skillnader mellan före- och eftergrupp på lägst 5 %-nivå är kursiverade.

När papporna delas upp efter i vilken sektor mamman arbetar i använde papporna flest dagar om mamman arbetade i statlig sektor, följt av pappor där mamman arbetar i kommunal eller privat sektor. Pappor där barnets mamma inte förvärvsarbetade använde minst antal föräldrapenningdagar. Samma mönster återkommer i andelen som nyttjade ett visst antal föräldrapenningdagar (tabell 13a och 13b).

Den enda signifikanta skillnaden mellan pappor vars barn föddes strax före och strax efter att jämställdhetsbonusen infördes är att uttaget av föräldrapenningdagar och andelen som använder minst 60, 75 eller 90 föräldrapenningdagar minskade bland pappor där mammorna inte förvärvsarbetade, tvärt emot vad man kan förvänta sig. Det är möjligt att även dessa resultat uppkommit av en slump.

Födelseland, jämställdhetsbonusen

De pappor som var födda i Sverige tog i genomsnitt ut fler föräldrapenningdagar än de som var födda utomlands. Den grupp som i genomsnitt använde minst antal föräldrapenningdagar var den där båda föräldrarna var födda utomlands. Detsamma gällde andelen som använde minst 60, 75 eller 90 dagar föräldrapenning.

Det finns inga signifikanta skillnader mellan pappor vars barn föddes strax före och strax efter reformen.

Tabell 14a. Pappors uttagna föräldrapenningdagar på sjukpenningnivå. Pappor uppdelade efter föräldrarnas födelseland. Jämställdhetsbonusen

	<i>Före</i>	<i>Efter</i>	<i>Skillnad</i>
Båda föräldrar födda i Sverige	60,9	61,4	0,5
Båda föräldrar födda utomlands	35,7	29,6	-6,1
Far född i Sverige, mor född utomlands	68,0	59,5	-8,5
Far född utomlands, mor född i Sverige	52,0	50,9	-1,1

Statistiskt säkerställda skillnader mellan före- och eftergrupp på lägst 5 %-nivå är kursiverade.

Tabell 14b. Andel pappor som använt minst ett visst antal föräldrapenningdagar på sjukpenningnivå. Pappor uppdelade efter föräldrarnas födelseland. Jämställdhetsbonusen

	≥ 60	≥ 60	≥ 75	≥ 75	≥ 90	≥ 90
	<i>Före</i>	<i>Efter</i>	<i>Före</i>	<i>Efter</i>	<i>Före</i>	<i>Efter</i>
Båda föräldrar födda i Sverige	38	40	29	32	24	26
Båda föräldrar födda utomlands	20	19	13	11	10	10
Far född i Sverige, mor född utomlands	39	37	32	31	27	27
Far född utomlands, mor född i Sverige	33	31	25	24	22	18

Statistiskt säkerställda skillnader mellan före- och eftergrupp på lägst 5 %-nivå är kursiverade.

5 Diskussion

Denna rapport har jämfört hur tre reformer i föräldraförsäkringen påverkat pappors föräldrapenninguttag. I rapporten utvärderas effekterna både för samtliga pappor och för delgrupper av pappor.

Resultaten visar att pappornas uttag av föräldrapenning påverkades mer av den första reserverade månaden än av de två andra reformerna, och att den andra reserverade månaden hade större inverkan än jämställdhetsbonusen. Vidare visar det sig att den första reserverade månaden hade en utjämnande effekt, då skillnader mellan olika grupper av pappor i uttag minskade. Detta kan tolkas som att en norm om en månads ”pappaledighet” formades. Den andra reserverade månaden hade inte samma utjämnande effekt som den första. Vid denna reform ökade uttaget av föräldrapenning mest bland svenskfödda pappor, pappor med medelinkomst och pappor med gymnasieutbildning. Jämställdhetsbonusen ger få signifikanta effekter, och ingen i förväntad riktning.

Genom att jämföra föräldrapenninguttaget hos pappor till barn födda 1995, 2002, och 2008 står det klart att pappornas uttag av föräldrapenning ökade även mellan dessa tidpunkter. Även om de reserverade månaderna bidragit till denna trend, är de inte de enda orsakerna till utvecklingen.

Det bör även nämnas att alla tre reformer har accepterats politiskt genom att införas som en del av paket. Beslutet om den första reserverade månaden kom samtidigt som riksdagen beslutade att införa ett vårdnadsbidrag, vilket dock slopades ett halvår senare. Den andra reserverade månaden infördes samtidigt som försäkringen förlängdes. Jämställdhetsbonusen infördes med restriktioner om arbete eller studier för den förälder som inte använder föräldrapenning, i linje med arbetslinjen. Bonusen har också kompletteras med en möjlighet för kommunerna att införa ett vårdnadsbidrag.

Resultaten i rapporten står i överensstämmelse med erfarenheterna från de andra nordiska länderna. Både Norge och Island har infört reserverade månader liknande dem som införts i Sverige, vilket gett tydliga effekter på pappornas uttag av föräldrapenning (Duvander och Lammi-Taskula 2010). Finland har ett bonussystem som inte ger skattelättnad men väl fler dagar om pappan använder föräldradighet, men det är få pappor som utnyttjar denna bonus (Duvander och Lammi-Taskula 2010). I Danmark finns idag inga liknande incitament att öka pappornas uttag av föräldrapenning, och pappornas uttag är relativt lågt (Cedstrand, 2011).

Det finns flera möjliga förklaringar till att jämställdhetsbonusen inte visar någon mätbar effekt på pappornas uttag av föräldrapenning. En möjlig orsak kan vara att andra faktorer som påverkar mammans och pappans fördelning av föräldrapenningen är så starka att en bonus av den nuvarande storleken är alltför marginell för att ha någon inverkan. Sådana faktorer kan vara till exempel könsroller och attityder på arbetsplatser.

En annan möjlig förklaring till att jämställdhetsbonusen inte haft någon effekt är att den varit komplicerad att förstå och använda. Eftersläpningen i skattelättnaden bidrog sannolikt också till att kopplingen mellan ett jämställt uttag av föräldrapenningen och bonusen blev oklar. Dessutom kan kravet om arbete eller studier för den andra föräldern inte bara hindra dem som inte uppfyller kravet för att få bonus, utan också bidra till att flera föräldrar bedömer att bonusen inte är värd besväret. Detta är en möjlig förklaring till att endast två tredjedelar av dem som delat föräldrapenningen så att de kan vara berättigade till jämställdhetsbonus ansökte om den (Försäkringskassan, 2010b).

Även föräldrarnas kunskap om jämställdhetsbonusen är låg, vilket relaterar till Försäkringskassans informationsinsats om föräldrapenningen och jämställdhetsbonusen. Försäkringskassan informerar blivande föräldrar om dessa förmåner på en rad olika sätt, bland annat genom Försäkringskassans hemsida, möten och broschyrer. Enligt en undersökning gjord av Försäkringskassan (Försäkringskassan 2010a) används dessa källor av en stor andel av de blivande föräldrarna. Trots detta är kunskapen om jämställdhetsbonusen låg (Försäkringskassan 2010a, 2010c).

Om den förenkling av jämställdhetsbonusen som beslutats av riksdagen kommer att påverka uttaget av föräldrapenning beror sannolikt på vilken av ovanstående anledningar till att den nuvarande jämställdhetsbonusen inte fått någon effekt som dominerar.

Rimliga slutsatser av denna rapport är att reformer måste vara intuitivt lätta att förstå, samt att effekterna av att fördela föräldrapenningen jämnt behöver vara påtagliga för att reformerna ska inverka på uttaget.

Det är också möjligt att en reform som uppmuntrar ett jämställt uttag av föräldrapenning har störst effekt första gången den införs, men att det är svårt att nå samma effekt när den upprepas, eller när ännu längre ledighet uppmuntras. Det är därför troligt att ytterligare reserverade månader skulle ha effekt, men inte lika stor som de redan införda.

Den kanske viktigaste effekten av den första reserverade månaden är att de allra flesta pappor började använda föräldrapenning. Även den andra reserverade månaden påverkade utvecklingen genom att papporna tog längre ledighet. Detta har troligen bidragit till den fortsatta utvecklingen, där papporna använder en allt större andel av föräldrapenningdagarna. Dessa båda reformer har därför haft en vidare betydelse för synen på delat ansvar för barnen än vad en enkel procentuppdelning av föräldrapenningdagarna visar.

Sammantaget visar resultaten att fler reserverade dagar är det sätt vi idag känner till som har störst inverkan på uttaget av föräldrapenning.

Referenser

Angrist, J.D. och Krueger, A.B. (2000). Empirical Strategies in Labor Economics, i Ashenfelter, O.C. och Card, D. (Red) *Handbook of Labor Economics 3A*. North-Holland, Amsterdam.

Bygren, M., och Duvander, A.-Z. (2006). Parents' workplace situation and fathers' parental leave use. *Journal of Marriage and Family*, 68, 363-372.

Cedstrand, S. (2011) Från idé till politisk verklighet. Föräldrapolitiken i Sverige och Danmark. Boréa Bokförlag: Umeå.

Duvander, A. och Lammi-Taskula, J. (2010) Föräldraledighet. I Gíslason, I. och Björk Eydal, G (red.) Föräldraledighet, omsorgspolitik och jämställdhet i Norden. TemaNord 2010:595. Nordiska ministerrådet: Köpenhamn.

Ekberg, J., Eriksson, R. och Friebe, G. (2005). Parental Leave – A Policy Evaluation of the Swedish 'Daddy Month' Reform. *Discussion Paper Series, IZA, DP No 1617*. Institute for the Study of Labor (ZA), Bonn.

Försäkringskassan (2010a) Föräldrars syn på Försäkringskassans information om föräldraförsäkringen. Resultat från en enkätundersökning hösten 2009. Socialförsäkringsrapport 2010:3.

Försäkringskassan (2010b) Jämställdhetsbonusen - en effektutvärdering. Socialförsäkringsrapport 2010:5.

Försäkringskassan (2010c) Orsaker till att föräldrar inte ansökte om jämställdhetsbonus år 2010. Socialförsäkringsrapport 2010:15.

Försäkringskassan (2011a) Socialförsäkringen i siffror 2011.

Försäkringskassan (2011b) Föräldrapenning. Båda föräldrarnas försäkring? Socialförsäkringsrapport 2011:13.

- Inspektionen för socialförsäkringen (2010) What are the effects of reforms promoting fathers' parental leave use? ISF Working Paper 2010:3.
- Jansson, F. Pylkkänen, E. och Valck, L. (2003) En jämställd föräldraförsäkring? Bilaga 12 till långtidsutredningen 2003. SOU 2003:36. Fritzes: Stockholm.
- Klinth, R. (2002) Göra papa med barn. Den svenska pappapolitiken 1960-1995. Boréa Bokförlag: Umeå.
- Mood, C. (2010) Why We Cannot Do What We Think We Can Do, And We Can Do About It. *European Sociological Review* 26(1):67-82.
- Prop. 1994/95:207 Ny föräldraledighetslag m.m. Arbetsmarknadsdepartementet.
- Prop. 2007/08:93. Jämställdhetsbonus – familjepolitisk reform.
- Prop. 2010/11:146 Förbättringar inom familjepolitiken. Socialdepartementet.
- Riksförsäkringsverket (2002) Spelade pappamånaden någon roll? Pappornas uttag av föräldrapenning. *RFV analyserar 2002:14*.
- Riksförsäkringsverket (2004) Flexibel föräldrapenning – hur mammor och pappor använder föräldraförsäkringen och hur länge de är föräldralediga. *RFV analyserar 2004:14*.
- Rosenzweig, M.A. och Wolpin, K.I. (2000). 'Natural' natural experiments in Economics, *Journal of Economic Literature* 38, 827-874.
- Sundström, M. och Duvander, A. (2002). Gender division of child care and the sharing of parental leave among new parents in Sweden. *European Sociological Review*, 18, 433-447.
- Williams, R (2009). Using Heterogeneous Choice Models To Compare Logit and Probit Coefficients Across Groups. *Sociological Methods & Research* 37(4): 531-559.

Bilaga A-D

Bilaga A Variabler

Tabell A1. Variabler

Pojke	Barnet är en pojke
Flicka	Barnet är en flicka
-30 år	Mamman (pappan) är högst 30 år när barnet föds
31-35 år	Mamman (pappan) är mellan 31 och 35 år när barnet föds
36+ år	Mamman (pappan) är 36 år eller äldre när barnet föds
Båda föräldrar födda i Sverige	Båda föräldrarna är födda i Sverige
Båda föräldrar födda utomlands	Båda föräldrarna födda utomlands
Far född i Sverige, mor född utomlands	Pappa född i Sverige, mamma född utomlands
Far född utomlands, mor född i Sverige	Pappa född utomlands, mamma född i Sverige
Födelseordning ett	Pappans första barn
Födelseordning två	Pappans andra barn
Födelseordning tre eller högre	Pappans tredje eller senare barn
Nollinkomst	Den justerade pensionsgrundande inkomsten (PGI) ^x är under lägstånivån i föräldrapenningen (60 kronor per dag vid införandet av de reserverade månaderna och 180 kronor per dag vid införandet av jämställdhetsbonusen).
0-5 prisbasbelopp	PGI ligger mellan lägstånivån och 5 prisbasbelopp.
5-7,5 prisbasbelopp	PGI ligger mellan 5 och 7,5 prisbasbelopp.
7,5-10 prisbasbelopp ^{xx}	PGI ligger mellan 7,5 och 10 prisbasbelopp.
10- prisbasbelopp	PGI ligger över 10 prisbasbelopp.
Statlig sektor	Mamman (pappan) arbetar i statlig sektor
Kommunal sektor	Mamman (pappan) arbetar i kommunal sektor
Privat sektor	Mamman (pappan) arbetar i privat sektor
Förvärvsarbetar ej	Mamman (pappan) förvärvsarbetar inte
Storstadsområden	Indelningen bygger på Sveriges kommuners- och landstings indelning från 2011. I ”Storstadsområden” ingår: Storstäder Kommuner med en folkmängd som överstiger 200 000 invånare. Förortskommuner till storstäder Kommuner där mer än 50 procent av nattbefolkningen pendlar till arbetet i någon annan kommun. Det vanligaste utpendlingsmålet ska vara någon av storstäderna.

Större städer	<p>Större städer</p> <p>Kommuner med 50 000-200 000 invånare samt en tätortsgrad överstigande 70 procent.</p> <p>Förortskommuner till större städer</p> <p>Kommuner där mer än 50 procent av nattbefolkningen pendlar till arbetet i en annan kommun. Det vanligaste utpendlingsmålet ska vara någon av de större städerna i grupp "Större städer".</p>
Övriga Sverige	<p>Pendlingskommuner</p> <p>Kommuner där mer än 40 procent av nattbefolkningen pendlar till en annan kommun.</p> <p>Turism- och besöksnäringkommuner</p> <p>Kommuner där antalet gästnätter på hotell, vandrarhem och campingar överstiger 21 per invånare eller där antalet fritidshus överstiger 0,20 per invånare.</p> <p>Varuproducerande kommuner</p> <p>Kommun där 34 procent eller mer av nattbefolkningen mellan 16 och 64 år är sysselsatta inom tillverkning och utvinning, energi och miljö samt byggverksamhet (SNI2007)</p> <p>Glesbygdskommuner</p> <p>Kommun med en tätortsgrad understigande 70 procent och mindre än åtta invånare per kvadratkilometer.</p> <p>Kommuner i tätbefolkad region</p> <p>Kommun med mer än 300 000 personer inom en radie på 112,5 kilometer.</p> <p>Kommuner i glesbefolkad region</p> <p>Kommun med mindre än 300 000 personer inom en radie på 112,5 km.</p>
Förgymnasial utbildning	Mammans (pappans) högsta utbildning förgymnasial
Gymnasial utbildning	Mammans (pappans) högsta utbildning gymnasial
Eftergymnasial utbildning	Mammans (pappans) högsta utbildning eftergymnasial
Okänd utbildning	Mammans (pappans) utbildning okänd

^x Pensionsgrundande inkomst (PGI) beräknas på alla inkomster från förvärvsarbete (till exempel lön, inkomst från aktivt bedriven näringsverksamhet och skattepliktiga förmåner), och från socialförsäkringar som ska ersätta utblivna löneinkomster (till exempel sjukpenning, föräldrapenning och arbetslöshetsersättning från A-kassa).

Eftersom ersättningen från socialförsäkringen uppgår till en procentandel av den förvärvsinkomst den ska ersätta justeras den del av PGI som kommer från socialförsäkringarna så att det motsvarar den förvärvsinkomst de ska ersätta. (Denna justering är bara möjlig vid

införandet av den andra reserverade månaden och jämställdhetsbonusen. Inkomsterna vid införandet av den första reserverade månaden gäller därför rapporterad PGI).
Prisbasbeloppet (tidigare Basbeloppet) enligt lagen om allmän försäkring (1962:381) räknas fram på grundval av ändringarna i det allmänna prisläget. Enligt gällande bestämmelser anges detta av utvecklingen av konsumentprisindex och fastställs för helt kalenderår. Prisbasbeloppet avrundas till närmaste hundratal kronor. Prisbasbeloppet för år 2012 är 44 000 kronor.
I föräldrapenningen finns från och med den 1 juli 2006 ett tak på 10 prisbasbelopp (tidigare 7,5 prisbasbelopp). För förvärvsinkomster över denna nivå utbetalas ingen ersättning från Försäkringskassan.

^{xx} Den tillgängliga datan vid införandet av den första reserverade månaden uppger bara PGI:n upp till taket på 7,5 prisbasbelopp. Därför är den högsta inkomstklassen vid den första reserverade månaden hög inkomst, vilket innebär att PGI ligger över 7,5 prisbasbelopp.

Bilaga B Andel i delgrupper

Tabell B1. Beskrivning av urvalet. Första reserverade månaden

	<i>Reformkohort</i>		<i>Jämförelsekohort</i>	
	<i>Dec 1994</i>	<i>Jan 1995</i>	<i>Dec 1993</i>	<i>Jan 1994</i>
<i>Barnets kön</i>				
Flicka	48	48	49	48
Pojke	52	52	51	52
<i>Ålder</i>				
Far -30 år	49	49	50	49
Far 31-35 år	27	29	28	28
Far 36 år och äldre	24	22	22	22
Mor -30 år	66	67	69	66
Mor 31-35 år	24	23	22	24
Mor 36 år och äldre	9	10	10	10
<i>Födelseland</i>				
Båda föräldrar födda i Sverige	81	81	79	82
Båda föräldrar födda utomlands	9	9	10	8
Far född i Sverige, mor född utomlands	4	5	6	5
Far född utomlands, mor född i Sverige	6	5	6	4
<i>Födelseordning</i>				
Ett	41	42	41	40
Två	36	36	36	37
Tre eller högre	23	22	23	23
<i>Pensionsgrundande inkomst</i>				
Far lägstanivå	8	7	8	8
Far 0-5 prisbasbelopp (pbb)	42	43	44	40
Far 5-7,5 pbb	39	37	37	41
Far mer än 7,5 pbb	12	12	11	12
Mor lägstanivå	10	11	11	10
Mor 0-5 pbb	76	76	77	76
Mor 5-7,5 pbb	11	11	11	12
Mor mer än 7,5 pbb	2	2	1	2

<i>Sektor</i>				
Far statlig sektor	11	11	<i>11</i>	<i>12</i>
Far kommunal sektor	13	14	13	11
Far privat sektor	69	68	66	65
Far ingen sektor	7	7	11	11
Mor statlig sektor	9	8	7	9
Mor kommunal sektor	40	39	38	40
Mor privat sektor	41	42	37	36
Mor ingen sektor	11	10	<i>18</i>	<i>15</i>
<i>Region</i>				
Storstadsområden	32	32	33	32
Större städer	28	28	26	29
Övriga Sverige	40	41	41	39
<i>Utbildning</i>				
Far förgymnasial utbildning	18	18	<i>18</i>	<i>16</i>
Far gymnasial utbildning	54	53	54	54
Far eftergymnasial utbildning	27	28	<i>24</i>	<i>27</i>
Far okänd utbildning	2	1	4	4
Mor förgymnasial utbildning	14	13	<i>16</i>	<i>13</i>
Mor gymnasial utbildning	56	57	54	54
Mor eftergymnasial utbildning	29	28	25	29
Mor okänd utbildning	2	2	5	5
Antal observationer	2 898	3 391	2 994	3 157

Statistiskt säkerställda skillnader mellan före- och eftergrupp på lägst 5%-nivå är kursiverade.

Tabell B2. Beskrivning av urvalet. Andra reserverade månaden

	<i>Reformkohort</i>		<i>Jämförelsekohort</i>	
	<i>Dec 2001</i>	<i>Jan 2002</i>	<i>Dec 2000</i>	<i>Jan 2001</i>
<i>Barnets kön</i>				
Flicka	49	48	48	49
Pojke	51	52	52	51
<i>Ålder</i>				
Far -30 år	39	40	38	38
Far 31-35 år	33	33	33	35
Far 36 år och äldre	28	27	29	27
Mor -30 år	55	56	57	56
Mor 31-35 år	30	30	30	31
Mor 36 år och äldre	14	14	13	12
<i>Födelseland</i>				
Båda föräldrar födda i Sverige	76	79	75	78
Båda föräldrar födda utomlands	12	10	12	10
Far född i Sverige, mor född utomlands	6	6	6	5
Far född utomlands, mor född i Sverige	6	6	6	6
<i>Födelseordning</i>				
Ett	50	48	47	46
Två	31	34	32	35
Tre eller högre	18	17	20	19
<i>Pensionsgrundande inkomst</i>				
Far lägstanivå	3	3	3	3
Far 0-5 prisbasbelopp (pbb)	20	20	23	21
Far 5-7,5 pbb	44	41	43	44
Far 7,5-10 pbb	18	21	18	19
Far mer än 10 pbb	15	15	13	13
Mor lägstanivå	5	5	4	4
Mor 0-5 pbb	43	42	49	50
Mor 5-7,5 pbb	39	39	37	35
Mor 7,5-10 pbb	9	9	7	7
Mor mer än 10 pbb	4	4	3	3

<i>Sektor</i>				
Far statlig sektor	8	8	7	8
Far kommunal sektor	10	10	9	10
Far privat sektor	79	80	79	78
Far ingen sektor	3	3	5	4
Mor statlig sektor	7	7	6	6
Mor kommunal sektor	34	34	33	34
Mor privat sektor	52	54	47	47
Mor ingen sektor	7	5	14	13
<i>Region</i>				
Storstadsområden	38	37	36	36
Större städer	27	28	28	27
Övriga Sverige	35	35	36	37
<i>Utbildning</i>				
Far förgymnasial utbildning	12	11	12	11
Far gymnasial utbildning	54	53	53	55
Far eftergymnasial utbildning	33	35	34	33
Far okänd utbildning	1	1	1	1
Mor förgymnasial utbildning	10	11	11	12
Mor gymnasial utbildning	49	49	51	49
Mor eftergymnasial utbildning	38	39	36	37
Mor okänd utbildning	2	2	2	2
Antal observationer	2 421	2 838	2 405	2 708

Statistiskt säkerställda skillnader mellan före- och eftergrupp på lägst 5%-nivå är kursiverade.

Tabell B3. Beskrivning av urvalet. Jämställdhetsbonusen

	<i>Reformkohort</i>		<i>Jämförelsekohort</i>	
	<i>Juni 2008</i>	<i>Juli 2008</i>	<i>Juni 2007</i>	<i>Juli 2007</i>
<i>Barnets kön</i>				
Flicka	47	48	48	48
Pojke	53	52	52	52
<i>Ålder</i>				
Far -30 år	33	33	33	32
Far 31-35 år	35	36	36	36
Far 36 år och äldre	31	30	32	32
Mor -30 år	50	52	49	48
Mor 31-35 år	34	33	35	35
Mor 36 år och äldre	15	15	15	16
<i>Födelseland</i>				
Båda föräldrar födda i Sverige	75	74	76	76
Båda föräldrar födda utomlands	12	14	12	11
Far född i Sverige, mor född utomlands	6	7	6	7
Far född utomlands, mor född i Sverige	7	6	6	6
<i>Födelseordning</i>				
Ett	45	47	46	46
Två	37	37	37	37
Tre eller högre	19	17	17	17
<i>Pensionsgrundande inkomst</i>				
Far lägstanivå	6	6	6	6
Far 0-5 prisbasbelopp (pbb)	12	14	14	13
Far 5-7,5 pbb	34	33	37	36
Far 7,5-10 pbb	28	27	26	25
Far mer än 10 pbb	20	20	18	19
Mor lägstanivå	11	10	10	10
Mor 0-5 pbb	30	32	32	32
Mor 5-7,5 pbb	40	40	41	42
Mor 7,5-10 pbb	13	12	12	11
Mor mer än 10 pbb	7	6	6	5

<i>Sektor</i>				
Far statlig sektor	6	7	7	8
Far kommunal sektor	10	10	11	11
Far privat sektor	79	78	79	79
Far ingen sektor	4	5	2	2
Mor statlig sektor	7	7	7	7
Mor kommunal sektor	33	34	36	35
Mor privat sektor	51	48	52	52
Mor ingen sektor	10	11	6	6
<i>Region</i>				
Storstadsområden	38	39	39	38
Större städer	28	27	28	27
Övriga Sverige	33	34	33	34
<i>Utbildning</i>				
Far förgymnasial utbildning	11	12	10	11
Far gymnasial utbildning	47	48	49	48
Far eftergymnasial utbildning	41	40	40	40
Far okänd utbildning	2	1	1	1
Mor förgymnasial utbildning	8	9	9	8
Mor gymnasial utbildning	39	39	40	40
Mor eftergymnasial utbildning	51	49	49	49
Mor okänd utbildning	2	2	3	2
Antal observationer	3 449	3 596	3 646	3 776

Statistiskt säkerställda skillnader mellan före- och eftergrupp på lägst 5%-nivå är kursiverade.

Bilaga C Statistiska modeller

Beroende på vad som analyseras används olika metoder. Vid beräkningen av det genomsnittliga antalet uttagna dagar används OLS, vid beräkningen av risken att använda mer än ett visst antal föräldrapenningdagar används logistisk regression.

Vid prediceringen av det genomsnittliga antalet dagar används OLS-skattningen för att beräkna

$$Y = \alpha + \sum \beta_i X_i + \gamma \text{ år} + \delta \text{ Månad} + \lambda \text{ Behandling} + \theta \text{ Behandling}$$

Den predicerade variabeln Y är här antalet använda föräldrapenningdagar på SGI-nivå, där X_i är dummyvariabler med föräldrarnas individuella egenskaper som antas påverka uttaget av föräldrapenning. Detta inkluderar föräldrarnas ålder, inkomst, yrkessektor och utbildningsnivå samt barnets kön, födelseordning och boenderegion. Variablerna "År" och "Månad" är dummyvariabler som anger år och månad för barnets födelse, där "år" antar värdet 1 om barnet är fött runt införandet av någon av reformerna och noll för barn födda ett år tidigare. Variabeln "Månad" antar värdet 1 för månaden där reformen infördes och noll för månaden före reformen. De potentiella effekterna av reformerna mäts med variabeln "behandling", en interaktionsvariabel År * månad, med värdet 1 om barnet är fött efter det att reformen infördes. I modellen finns också interaktionseffekter med för delgrupper av föräldrarnas individuella egenskaper och variabeln "behandling".

I resultatdelen redovisas det predicerade antalet använda dagar för delgrupper när hänsyn är tagen till skillnader i individuella egenskaper i delgrupperna. Detta fås genom att i den skattade modellen byta ut delgruppens värden för förklaringsvariablerna mot riksgenomsnittet för dessa. Därigenom erhålls ett *predicerat* värde som för varje delgrupp endast skiljer sig åt genom den skattade effekten på gruppen.

Vid beräkningen av andelen fäder som använder mer än ett visst antal föräldrapenningdagar på SGI-nivå används logistisk regression. På grund av potentiella problem med skattningen från en icke observerbar heterogenitet (se Williams, 2009 och Mood, 2010) används en ”heterogenous choice” modell.¹³ Denna modell definieras som:

$$\Pr(Y=1 | X, \gamma, \delta, \lambda, \theta) = \alpha + \sum X_i \beta + \gamma \text{ år} + \delta \text{ Månad} + \lambda \text{ Behandling} + \theta \text{ Behandling}$$

Där de oberoende variablerna är desamma som i OLS-modellen ovan, men den oberoende variabeln är att fadern använder mer än ett visst antal föräldrapenningdagar (0, 30 dagar, 45 dagar, 60 dagar, 75 dagar och 90 dagar) på SGI-nivå. Variabeln antar värdet 1 om så är fallet och 0 om det inte är det.

Resultaten redovisas som den predicerade andelen som använder mer än ett visst antal dagar, där hänsyn är tagen till skillnader i individuella egenskaper i delgrupperna, som i OLS-modellen ovan.

¹³ Beräkningarna sker i Stata med kommandot OGLM.

Bilaga D Resultat

Beskrivning av reformernas påverkan på föräldrar med olika ålder, i olika boenderegioner, föräldrar med barn av olika födelseordning samt pojkar och flickor.

Den första reserverade månaden

Det finns inget tydligt mönster av skillnader mellan pappor i olika åldrar innan reformen. Ökningen av uttag verkar dock ha varit något större i gruppen av äldre pappor, men mönstret är inte entydigt när både genomsnittligt antal dagar och andelar på olika nivåer av uttag studeras. Angående mammans ålder finns inget tydligt mönster innan reformen men reformen verkar ha lett till att när mamman är mellan 31 och 35, så tar en större andel av papporna ut 30 dagar eller mer.

Innan reformen tar pappor i storstadsregioner ut i genomsnitt fler föräldrapenningdagar än särskilt pappor i övriga Sverige, dvs landsorten. Samtidigt är det mindre andel pappor i storstäderna som tar ut föräldrapenning, vilket indikerar ett polariserat mönster i storstäder där vissa pappor inte tar ledigt alls och andra tar mycket ledigt. Efter reformen finns polariseringen i storstäder kvar, liksom skillnader mellan storstäder, större städer och övriga Sverige.

Innan den första reserverade månaden infördes var det tydligt att pappor tog ut fler dagar med ett förstfött barn, att pappor i större utsträckning tog ut ledighet, och tog 30 dagar eller fler med ett förstfött barn. Ökningen av pappors föräldrapenningdagar i och med reformen tenderar leda till att skillnad baserad på födelseordning försvinner. Det finns inga skillnader i pappors föräldrapenninguttag för pojkar eller flickor, varken före eller efter reformen.

Tabell D1a. Pappors uttagna föräldrapenningdagar på sjukpenning-nivå. Första reserverade månaden

	<i>Före</i>	<i>Efter</i>	<i>Skillnad</i>
<i>Barnets kön</i>			
Flicka	24,7	35,2	10,5
Pojke	26,3	35,9	9,6
<i>Ålder</i>			
Far -30 år	23,7	33,0	9,3
Far 31-35 år	27,6	37,6	10,0
Far 36 år och äldre	26,9	38,5	11,6
Mor -30 år	25,5	35,9	10,4
Mor 31-35 år	25,2	35,7	10,5
Mor 36 år och äldre	26,1	32,7	6,6
<i>Födelseordning</i>			
Ett	28,9	37,7	8,7
Två	23,2	33,1	9,9
Tre eller högre	23,0	35,6	12,5
<i>Region</i>			
Storstadsområden	27,7	37,8	10,0
Större städer	26,8	35,7	8,9
Övriga Sverige	22,8	33,7	10,9

Statistiskt säkerställda skillnader mellan före- och eftergrupp på lägst 5 % -nivå är kursiverade.

Tabell D1b. Andel pappor som använt minst ett visst antal föräldrapenningdagar på sjukpenningnivå. Första reserverade månaden

	> 0		≥ 30		≥ 45	
	Före	Efter	Före	Efter	Före	Efter
<i>Barnets kön</i>						
Flicka	44	77	23	44	18	20
Pojke	45	77	23	44	18	17
<i>Ålder</i>						
Far -30 år	46	78	23	41	17	17
Far 31-35 år	45	77	25	47	20	20
Far 36 år och äldre	39	75	22	45	18	19
Mor -30 år	45	77	23	42	18	18
Mor 31-35 år	42	77	23	48	19	20
Mor 36 år och äldre	41	78	23	43	18	16
<i>Födelseordning</i>						
Ett	51	77	27	44	21	21
Två	42	78	22	44	17	16
Tre eller högre	35	74	18	43	15	18
<i>Region</i>						
Storstadsområden	41	75	24	47	18	20
Större städer	48	76	26	45	20	19
Övriga Sverige	44	79	21	41	16	17

Statistiskt säkerställda skillnader mellan före- och eftergrupp på lägst 5 %-nivå är kursiverade.

Den andra reserverade månaden

Varken före eller efter den andra reserverade månaden finns något tydligt mönster relaterat till pappans ålder. Ökningen i dagar i och med reformen är störst bland de äldre papporna men inte så mycket större att skillnaderna är markanta efter reformen.

Gällande mammans ålder finns en svag tendens att pappor till äldre mammor tar ut mer föräldrapenning innan reformen, men denna tendens försvagas efter reformen, då uttaget ökar mest i gruppen med yngre mammor.

Innan reformen tar pappor i storstäder ut mest och pappor i övriga landet ut minst. Dessa skillnader kvarstår men försvagas i och med

reformen då pappor i övriga landet ökar sitt uttag mest. De ökar uttaget mest både på nivån 30 dagar eller mer och 60 dagar eller mer.

Pappor till förstfödda barn tar ut mer föräldrapenning än pappor till barn som kommer senare i syskonskaran. Skillnaderna blir något större efter reformen. Pappans uttag ökar lika mycket för pojkar som för flickor och det finns inga skillnader mellan uttag för pojkar och flickor.

Tabell D2a. Pappors uttagna föräldrapenningdagar på sjukpenningnivå. Andra reserverade månaden

	<i>Före</i>	<i>Efter</i>	<i>Skillnad</i>
<i>Barnets kön</i>			
Flicka	41,0	48,4	5,2
Pojke	42,0	47,1	7,4
<i>Ålder</i>			
Far -30 år	40,5	47,1	6,6
Far 31-35 år	43,5	46,5	3,0
Far 36 år och äldre	40,4	50,3	9,9
Mor -30 år	39,9	46,7	6,8
Mor 31-35 år	43,3	48,8	5,4
Mor 36 år och äldre	44,2	50,0	5,8
<i>Födelseordning</i>			
Ett	45,3	53,6	8,3
Två	37,8	43,2	5,4
Tre eller högre	38,2	40,5	2,3
<i>Region</i>			
Storstadsområden	45,2	50,6	5,5
Större städer	42,2	45,3	3,1
Övriga Sverige	37,3	46,8	9,5

Statistiskt säkerställda skillnader mellan före- och eftergrupp på lägst 5 % -nivå är kursiverade.

Tabell D2b. Andel pappor som använt minst ett visst antal föräldrapenningdagar på sjukpenningnivå. Andra reserverade månaden

	≥ 30		≥ 60		≥ 75	
	Före	Efter	Före	Efter	Före	Efter
<i>Barnets kön</i>						
Flicka	41	54	23	31	19	19
Pojke	42	53	23	31	19	20
<i>Ålder</i>						
Far -30 år	41	53	22	30	19	20
Far 31-35 år	43	54	24	31	20	19
Far 36 år och äldre	41	53	22	33	18	21
Mor -30 år	39	53	21	30	18	19
Mor 31-35 år	45	55	25	33	20	22
Mor 36 år och äldre	45	54	24	30	20	18
<i>Födelseordning</i>						
Ett	46	59	27	36	22	24
Två	38	48	20	27	17	18
Tre eller högre	36	50	17	23	15	13
<i>Region</i>						
Storstadsområden	46	55	27	35	22	22
Större städer	42	52	23	28	20	19
Övriga Sverige	37	53	18	28	15	18

Statistiskt säkerställda skillnader mellan före- och eftergrupp på lägst 5 %-nivå är kursiverade.

Jämställdhetsbonusen

De pappor som tar ut mest ledighet är 31-35 år och detta mönster är stabilt före och efter jämställdhetsbonusen. Pappor tar ut något mindre om mamman är ung, men detta förändras inte i och med reformen.

Pappor i storstäder tar fortsatt ut mer föräldrapenning än andra pappor och detta mönster ändras inte i och med jämställdhetsbonusen.

Pappor tar under hela den undersökta perioden ut mer föräldrapenning med första barnet, ett mönster som inte ändras i och med jämställdhetsbonusen. Det finns inga skillnader mellan föräldrapenninguttag för pojkar och flickor, varken innan eller efter jämställdhetsbonusen.

Tabell D3a. Pappors uttagna föräldrapenningdagar på sjukpenningnivå. Jämställdhetsbonusen

	<i>Före</i>	<i>Efter</i>	<i>Skillnad</i>
<i>Barnets kön</i>			
Flicka	57,5	56,4	-1,1
Pojke	58,2	56,3	-2,0
<i>Ålder</i>			
Far -30 år	56,6	53,5	-3,1
Far 31-35 år	60,7	61,5	0,8
Far 36 år och äldre	55,9	53,2	-2,7
Mor -30 år	55,7	52,9	-2,8
Mor 31-35 år	61,1	60,6	-0,5
Mor 36 år och äldre	57,3	58,5	1,2
<i>Födelseordning</i>			
Ett	65,7	64,2	-1,5
Två	53,1	51,4	-1,7
Tre eller högre	47,4	46,1	-1,3
<i>Region</i>			
Storstadsområden	64,4	62,7	-1,7
Större städer	58,7	57,4	-1,2
Övriga Sverige	49,7	48,2	-1,6

Statistiskt säkerställda skillnader mellan före- och eftergrupp på lägst 5 %-nivå är kursiverade.

Tabell D3b. Andel pappor som använt minst ett visst antal föräldrapenningdagar på sjukpenningnivå. Jämställdhetsbonusen

	≥ 60		≥ 75		≥ 90	
	Före	Efter	Före	Efter	Före	Efter
<i>Barnets kön</i>						
Flicka	36	36	27	28	22	23
Pojke	36	36	27	29	23	23
<i>Ålder</i>						
Far -30 år	33	32	25	25	21	20
Far 31-35 år	40	40	31	33	25	27
Far 36 år och äldre	35	35	26	27	22	22
Mor -30 år	34	32	25	25	21	20
Mor 31-35 år	39	41	31	34	25	26
Mor 36 år och äldre	36	37	26	30	22	25
<i>Födelseordning</i>						
Ett	42	41	33	33	27	27
Två	32	33	25	26	20	21
Tre eller högre	28	28	19	21	16	16
<i>Region</i>						
Storstadsområden	41	42	33	34	28	28
Större städer	37	37	28	28	23	23
Övriga Sverige	29	29	20	22	16	17

Statistiskt säkerställda skillnader mellan före- och eftergrupp på lägst 5 %-nivå är kursiverade.

